

บทที่ 4

ทัศนะของเซียง ทู เอื่องที่มีต่อสงครามและการเมือง

จากการศึกษานวนิยายทั้ง 4 เรื่องของ เซียง ทู เอื่อง พบว่านอกจากนวนิยายของเธอจะมีลักษณะของความเป็นปัจเจกบุคคล (individualism) กล่าวคือ มุ่งนำเสนอความคิดเห็นของบุคคล รวมทั้งเน้นหนักที่ชีวิตหรือชะตากรรมของปัจเจกชนเป็นสำคัญ แต่ก็ยังมีประเด็นที่สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของสงครามและการเมืองต่อสถาบันครอบครัว ทั้งในระดับบุคคลและระดับครอบครัว อีกทั้งยังมีเนื้อหาที่มุ่งสะท้อนปัญหาและเปิดโปงความชั่วร้ายที่เกิดขึ้นในสังคม อันเป็นผลจากนโยบายทางการเมืองและเล่ห์เหลี่ยมของเจ้าหน้าที่ที่ให้ความสำคัญเปรียบทางการเมืองมาเอาใจเอาเปรียบประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและอภิสิทธิ์จากพรรคโดยไม่มีความละอายแก่ใจ ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมโดยเฉพาะกับสถาบันครอบครัว เพราะตั้งแต่ช่วงสงครามเวียดนามเป็นต้นมา พรรคได้ใช้ระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวชาวเวียดนามเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับศัตรู โดยการโฆษณาชวนเชื่อ ปลุกกระตมแนวคิดชาตินิยม และยกย่องสถาบันครอบครัวในฐานะผู้เสียสละทั้งกำลังคนคือ การส่งบุตรชายไปเป็นทหาร และกำลังทรัพย์ รวมทั้งเสบียงอาหารเพื่อนำไปสนับสนุนกำลังพลในกองทัพ เมื่อถึงวันแห่งชัยชนะคนที่ได้รับผลประโยชน์คือ กองทัพและรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ แต่สำหรับครอบครัวผลตอบแทนที่ได้รับนั้นคือ การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อประเทศก้าวเข้าสู่การปฏิรูปด้านการปกครอง พรรคได้ใช้นโยบายทางการเมืองเข้าแทรกแซงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว โดยเฉพาะในระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เนื่องจากพรรคเห็นว่าครอบครัวเป็นแหล่งรวมชนชั้นศักดินาและจารีตประเพณีแบบขงจื้อ อีกทั้งยังเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการสร้างระบบทุนนิยมขึ้นมา ซึ่งพรรคได้พิจารณาและเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามแนวทางสังคมนิยม แม้ว่าภายหลัง พรรคยอมรับว่าครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตพื้นฐานของสังคม โดยพรรคได้ใช้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ ตามแนวทางเสรีนิยม ในทศวรรษที่ 1980 แล้วก็ตาม แต่ในด้านวัฒนธรรม รวมไปถึงวิถีชีวิตของครอบครัว พรรคก็ยังคงเข้าไปแทรกแซง จนกระทั่งขาดความเป็นส่วนตัวและไม่มีเสรีภาพในการใช้ชีวิต

ดังนั้นจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่านวนิยายของ เซียง ทู เอื่อง แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างบุคคลกับสถาบันครอบครัวในลักษณะคู่ขนาน กล่าวคือ เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้รับผลกระทบย่อมส่งผลถึงอีกฝ่ายหนึ่งทันที แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้เหมือนดังคำกล่าวของขงจื้อที่กล่าวเอาไว้ว่า “รากฐานของอาณาจักรคือ รัฐ รากฐานของรัฐ

คือ ครอบครัว รากฐานของครอบครัวคือ ตนเอง”¹ ดังนั้นในบทที่ 4 จึงเป็นการวิเคราะห์ทัศนคติของ เชื่อง ทุ เรื่องที่มีต่อสงครามเวียดนามและการปฏิรูปทางการเมืองซึ่งมีผลต่อสถาบันครอบครัว เวียดนาม ดังต่อไปนี้

4.1 ภาพรวมของสงครามเวียดนาม²

เมื่อเอ่ยถึงสงครามเวียดนามเรามักนึกถึงการรบระหว่างเวียดนามเหนือและสหรัฐอเมริกา ในช่วงศตวรรษที่ 20 แต่ในความเป็นจริงแล้วก่อนหน้านั้นสงครามเวียดนามได้เกิดขึ้นมาครั้งหนึ่ง เมื่อเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1954 เมื่อกองทัพเวียดนามของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามต่อสู้กับ รัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศส และได้รับชัยชนะที่เดียน เบียน พู ในการรบครั้งนั้นถือว่าเป็นสงครามที่ยิ่งใหญ่และสำคัญมากสำหรับชาวเวียดนาม เพราะได้นำความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญสองประการ ในประวัติศาสตร์เวียดนาม คือ การสิ้นสุดของระบบอาณานิคมฝรั่งเศสและจุดจบของระบอบการปกครองภายใต้จักรพรรดิที่ศูนย์กลาง ดังนั้นจึงอาจเรียกได้ว่าเป็นสงครามเวียดนามครั้งที่หนึ่งก็ว่าได้ แต่เมื่อพูดถึงสงครามเวียดนามครั้งใดเรามักถึงสงครามที่เวียดนามเหนือรบกับสหรัฐอเมริกา เท่านั้น เพราะสงครามเวียดนามที่เกิดขึ้นครั้งที่สองนี้ เป็นสงครามที่ผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รู้จักและจดจำเป็นอย่างดี สงครามครั้งนี้กินระยะเวลาหลายปี และเกี่ยวพันกับประเทศมหาอำนาจและประเทศอื่นๆ ในอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายประเทศ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ ประเทศไทย

สงครามเวียดนามเป็นสงครามที่ยากจะระบุได้ว่าเกิดขึ้นในวัน เดือน ปีใด เพราะการสู้รบในสงครามระยะแรกเป็นสงครามแบบกองโจร ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นการรบในรูปแบบสงครามทั่วไป และฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสงครามนี้โดยตรง นั่นคือ เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ และสหรัฐอเมริกา แม้สงครามจะยุติไปแล้ว 20 กว่าปี แต่ก็ยังส่งผลกระทบต่อทางด้านการเศรษฐกิจและสังคมเวียดนามมาจนถึงปัจจุบัน

¹ สกิด วงศ์สรรคร์, ปรัชญาตะวันออก (อินเดีย, จีน, ญี่ปุ่น, ไทย) [กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์], หน้า 95.

² อ้างอิงจาก สุด จอนเงินสิน, ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน (กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544)

4.1.1 สาเหตุของสงครามเวียดนาม

ภายหลังการลงนามในข้อตกลงเจนีวา เดือนกรกฎาคมปี ค.ศ.1954³ ฝ่ายเวียดนามเหนือ ภายใต้การนำของโฮจิมินห์ยังมีความหวังว่าจะมีการรวมเวียดนามทั้งสองส่วนเข้าด้วยกันโดยสันติวิธีและไม่ได้คาดหวังว่าจะต้องใช้วิธีการทำสงครามเพื่อให้ได้มาซึ่งการรวมชาติ แต่หลังการลงนามผ่านไปได้ไม่นานเกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเวียดนามใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศเพื่อนบ้านที่นิยมฝ่ายขวาและทหารนิยมอย่างประเทศไทยและลาวไปกระชับความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาแทรกแซงเพื่อสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ที่จะลงมายังเวียดนามใต้และส่วนอื่นๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สร้างความวิตกกังวลให้แก่เวียดนามเหนือซึ่งกลัวว่าจะถูกล้อมกรอบ ขณะเดียวกันฝ่ายเวียดนามเหนือเองก็ขยายการแทรกซึมและลอบโจมตีฝ่ายตรงข้ามโดยอาศัยพรมแดนลาวและกัมพูชาเพิ่มมากขึ้นซึ่งนับตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1958 เป็นต้นมา นอกจากนี้ยังเพิ่มการก่อการร้ายและการลอบสังหารเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเวียดนามใต้เพิ่มมากขึ้น

ท่ามกลางสถานการณ์ดังกล่าว ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1960 โฮจิมินห์ได้เรียกประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์และประกาศนโยบายชัดเจนว่า เวียดนามเหนือจะทำสงครามเพื่อปลดปล่อยเวียดนามใต้ และเดือนธันวาคมปีเดียวกันนั้น โฮจิมินห์ก็จัดตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้ (National Liberation Front of South Vietnam-NLF) โดยอ้างว่าแนวร่วมดังกล่าวเป็นองค์กรที่ผสมรวมเอาผู้ที่ต่อต้านรัฐบาลโง ดินห์ เซียมเข้าไว้ด้วยกันเพื่อผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเวียดนามใต้และนำไปสู่การรวมเวียดนามโดยสันติวิธี แต่แท้จริงแล้วองค์กรดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมของเวียดนามเหนือและเป็นที่รู้จักกันในชื่อ เวียดกง หรือ คอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ ดังนั้นจากกล่าวได้ว่าความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบายของหลายฝ่ายในช่วงรอยต่อของ ค.ศ. 1958 – 1959 และการประกาศนโยบายปลดปล่อยเวียดนามใต้ของฝ่ายเวียดนามเหนือในปลายปี ค.ศ. 1960 จะเป็นต้นเค้าของสงครามเวียดนาม

³ ในวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 1954 ตัวแทนฝ่ายต่างๆ ได้เข้าร่วมประชุมยกเว้นผู้แทนของสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลจักรพรรดิบัวต่าย ได้ลงนามรับรองข้อตกลงเจนีวาในส่วนที่ว่าด้วยการหยุดยิง และให้มีการยืนยันด้วยวาจาเรื่องการแบ่งเวียดนามเป็นสองส่วนชั่วคราวที่เส้นขนานที่ 17 เพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อรวมประเทศ

4.1.2 การเกิดสงครามเย็นและการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา

ในปลายทศวรรษที่ 1940 เป็นช่วงที่มีการแข่งขันกันแผ่ขยายอำนาจระหว่างฝ่ายเสรีประชาธิปไตยภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา และฝ่ายคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของสหภาพโซเวียต ในรูปแบบการทำสงครามตัวแทนหรือการแย่งชิงพันธมิตรตามภูมิภาคต่างๆ ของโลก (เรียกว่า สงครามเย็น) ซึ่งเริ่มขยายจากยุโรปมายังเอเชีย อีกทั้งประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาชนจีนและเกาหลีเหนือหันไปปกครองตามลัทธิคอมมิวนิสต์ สร้างความหวาดระแวงให้แก่สหรัฐอเมริกาซึ่งเกรงว่าภัยคอมมิวนิสต์จะขยายตัวไปยังส่วนอื่นๆ ในเอเชียเพิ่มมากขึ้น

สถานการณ์ในเวียดนามก็ชวนให้สหรัฐอเมริกาวิตกต่อการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ไปยังส่วนอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่น้อย การที่โฮจิมินห์สถาปนารัฐบาลคอมมิวนิสต์ปกครองเวียดนามเหนือลงมาถึงเส้นขนานที่ 17 ย้ำความเชื่อในทฤษฎีโดมิโน (Domino Theory) ของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ (Eisenhower) และนายจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลลัส (John Foster Dullas) รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น ผู้มีบทบาทกำหนดนโยบายสงครามสงครามเย็นของสหรัฐอเมริกาในช่วงค.ศ. 1953 – 1959 ทฤษฎีดังกล่าวเชื่อว่า การที่เวียดนามเหนือเป็นคอมมิวนิสต์จะทำให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ขยายตัวไปยังอินโดจีนส่วนที่เหลือ คือ เวียดนามใต้ ลาว และกัมพูชา และจากนั้นก็จะลุกลามไปยังส่วนอื่นๆ ที่เหลือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งด้วยการสนับสนุนการได้อำนาจของคอมมิวนิสต์ในประเทศนั้นๆ โดยตรงและด้วยการแทรกซึมบ่อนทำลาย

ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงทำทุกวิถีทางเพื่อสกัดกั้นไม่ให้ลัทธิคอมมิวนิสต์จากเวียดนามเหนือขยายไปยังส่วนอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การจัดตั้งองค์การสนธิเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Treaty Organization หรือ SEATO) อันเป็นองค์การเพื่อความร่วมมือทางการทหารและการเมืองในการยับยั้งการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค การเข้าไปมีบทบาททางการเมืองและการทหารในเวียดนามใต้โดยตรง โดยการให้ความช่วยเหลือทางด้าน การทหารและเศรษฐกิจแก่รัฐบาลเวียดนามใต้ซึ่งมีนายโง ดินห์ เซียมเป็นนายกรัฐมนตรี สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือทางการทหารโดยการส่งคณะทหารมาให้การฝึกอบรมกองทัพเวียดนามใต้และการส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ มาสนับสนุน

ส่วนความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจเกิดจากความเชื่อที่ว่าความมั่นคงทางการเมืองเพื่อต่อสู้กับการขยายตัวของคอมมิวนิสต์จะต้องเกิดควบคู่ไปกับการพัฒนาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพื่อให้คนเวียดนามได้อยู่ดีกินดี ดังนั้นทหารสหรัฐอเมริกาที่ส่งเข้ามาในเวียดนามใต้ในปลายทศวรรษที่ 1950 จึงไม่ได้ทำหน้าที่เฉพาะด้านการฝึกฝนด้านการทหารแก่กองทัพเวียดนามใต้นั้น แต่ยังมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย ในช่วงนี้เองที่จะมีการก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในเวียดนามใต้เกิดขึ้นเป็นอันมาก ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ เช่น การตัดถนนสายใหม่ๆ และการสร้างสะพาน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ในการต่อสู้กับการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในชนบทของเวียดนามใต้ด้วย

อย่างไรก็ตาม ความล้มเหลวในการบริหารงานของรัฐบาลโง ดินห์ เซียม ไม่ได้ช่วยให้ความพยายามของสหรัฐอเมริกาที่จะยับยั้งการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้สำเร็จผลตามที่มุ่งหวังไว้ แม้ว่าความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาจะช่วยให้กองทัพเวียดนามใต้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่แสนยานุภาพของกองทัพเพียงอย่างเดียวไม่อาจหยุดยั้งการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ได้

4.1.3 การขยายตัวของสงครามเวียดนาม

หลังจากที่รัฐบาลของนายโง ดินห์ เซียมถูกกระทำรัฐประหารโดยผู้นำกองทัพและตัวของเขาเองถูกฆาตกรรม สถานการณ์การสู้รบในเวียดนามก็รุดคืบไปมาก กล่าวคือ ทางฝ่ายเวียดนามใต้และสหรัฐอเมริกายังควบคุมสถานการณ์ในไซ่ง่อนละในเมืองใหญ่อื่นๆ รอบไซ่ง่อนและบริเวณที่ราบสูงภาคกลางไว้ได้ แต่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงโดยเฉพาะในเขตชนบท ฝ่ายคอมมิวนิสต์และแนวร่วมปลดปล่อยประชาชนได้แทรกซึมเข้าไปปฏิบัติงานและควบคุมหมู่บ้านในเขตนี้ไว้ได้จำนวนมาก อีกทั้งฝ่ายคอมมิวนิสต์ยังถือโอกาสที่สถานการณ์ทางการเมืองในเวียดนามที่กำลังปั่นป่วนวุ่นวายภายหลังการรัฐประหารรัฐบาลโง ดินห์ เซียมออกโจมตีที่มั่นฝ่ายรัฐบาลในเขตลุ่มแม่น้ำโขงเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังเกิดเหตุการณ์การปะทะกันระหว่างเรือรบของสหรัฐอเมริกาและเวียดนามเหนือระหว่างวันที่ 2 - 4 สิงหาคม ค.ศ. 1964 ในเขตน่านน้ำที่เวียดนามเหนืออ้างว่าเป็นของตน นับจากนั้นสงครามเวียดนามจึงตึงเครียดมากยิ่งขึ้น สหรัฐอเมริกาจึงได้เพิ่มปฏิบัติการสงครามทั้งเหนือและใต้เส้นขนานที่ 17 อย่างมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นปฏิบัติการภาคพื้นดินหรือปฏิบัติการทางอากาศ

ส่วนในด้านจำนวนของทหารสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาประจำการทั้งทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศก็เพิ่มหลายสิบเท่าตัวในระยะเวลาอันสั้น กล่าวคือ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1965 กำลังสหรัฐอเมริกาในเวียดนามใต้มีจำนวน 50,000 คน ครั้นถึงสิ้นปีขยายขึ้นเป็น 181,000 คน แล้วเพิ่มขึ้นเป็น 385,000 คน ก่อนจะขยายขึ้นไปสูงสุดถึง 536,100 คน เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1968 ก่อนที่จะเริ่มมีการถอนทหารสหรัฐอเมริกาออกจากเวียดนามในกลางปี 1969

แต่การที่สงครามเวียดนามขยายตัวรุนแรงเพิ่มขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากทัศนคติในการมองสงครามเวียดนามของประธานาธิบดีจอห์นสัน (ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น) เขามองว่าปัญหาสงครามเวียดนามเกี่ยวพันกับภูมิภาคอินโดจีนทั้งหมดโดยมีเวียดนามใต้เป็นจุดศูนย์กลาง เวียดนามใต้มีสถานะทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งต่อการสกัดกั้นไม่ให้คอมมิวนิสต์ลุกลามไปยังประเทศอื่นๆ ในอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหรัฐอเมริกาจะต้องพิสูจน์ให้โลกเห็นว่าตนสามารถปกป้องเวียดนามใต้ให้รอดพ้นจากลัทธิคอมมิวนิสต์ได้หากสหรัฐอเมริกาวางตัวเป็นผู้นำในการต่อต้านลัทธิดังกล่าว

การสู้รบในระหว่าง ค.ศ. 1965 – 1968 ส่วนใหญ่ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะใช้การรบแบบกองโจรหรือสงครามจรยุทธ์และใช้ยุทธวิธีแบบจีน คือ ป่าล้อมบ้าน บ้านล้อมเมือง โดยมีชนบทเป็นฐานปฏิบัติการ กำลังในการรบช่วงแรกเป็นสมาชิกคอมมิวนิสต์ในภาคใต้เอง แต่นับจากเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1965 เป็นต้นมา ฝ่ายเวียดนามเหนือก็ได้ส่งทหารจากกองทัพประชาชนเวียดนามเข้ามารบในเวียดนามใต้ด้วย ในขณะที่สหรัฐอเมริกาทำสงครามด้วยจุดมุ่งหมายที่จะแสดงให้เห็นว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์เห็นว่า สหรัฐอเมริกามีแสนยานุภาพเหนือกว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์และไม่มีทางที่ฝ่ายเวียดนามเหนือและแนวร่วมปลดปล่อยประชาชนในภาคใต้จะชนะสงคราม

ด้วยเหตุนี้ ยุทธวิธีสำคัญของสหรัฐอเมริกานับจากปี 1965 เป็นต้นมา จึงอยู่ที่การทุ่มเทแสนยานุภาพทั้งทางอากาศและทางบก ยุทธวิธีในการค้นหาและทำลายศัตรู แต่เมื่อสงครามยืดเยื้อออกไปโดยไม่มีทีท่าว่าฝ่ายสหรัฐอเมริกาจะชนะสงครามได้ ทำให้หลายๆ ฝ่ายเรียกร้องให้รัฐบาลเลิกทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากไปใช้ในสงคราม แต่ให้หันกลับมาแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของอเมริกาที่รุนแรงขึ้น⁴

⁴ แนวโน้มการต่อต้านสงครามเวียดนามในหมู่นักอเมริกันก่อตัวมาตั้งแต่ ค.ศ. 1964 และรุนแรงมากขึ้นในช่วงปลายปี ค.ศ. 1967 – 1971 เกิดการชุมนุมประท้วงของนักศึกษาในหลายๆ คนตามมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศในเดือนพฤษภาคม 1970 และเมษายน 1971 เพื่อเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาถอนตัวจากสงครามเวียดนาม จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกลายมาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารต้องหันมาทบทวนบทบาทและนโยบายของสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนามใหม่

4.1.4 การรุกครั้งใหญ่ของเวียดนามเหนือในเทศกาลปีใหม่เวียดนาม ค.ศ. 1968 (Tet Offensive 1968)

ในขณะที่สหรัฐอเมริกากำลังทบทวนนโยบายสงครามครั้งใหม่นั้น เวียดนามเหนือก็มีความปรารถนาที่จะให้สงครามยุติลงโดยเร็ว แม้ว่าจนถึงสิ้น ค.ศ. 1967 ยังไม่มีแนวโน้มว่าทั้งสองฝ่ายจะหันมาเจรจากันอย่างจริงจังเพื่อหาทางยุติสงคราม ความพยายามของฝ่ายเวียดนามเหนือเพื่อกดดันให้สหรัฐอเมริกาหันมาใช้วิธีการเจรจาทางการทูตเพื่อยุติสงครามให้เร็วขึ้น ทำให้เวียดนามเหนือตัดสินใจเปลี่ยนแผนการรบในเวียดนามใต้จากการทำสงครามกองโจรมาเป็นการเปิดฉากการรบในฐานะฝ่ายรุกครั้งใหญ่ทั่วเวียดนามใต้ในยุทธการที่เรียกว่า การบุกในช่วงเทศกาลปีใหม่เวียดนาม (Tet Offensive) ในช่วงปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1968 ซึ่งตามปกติทุกปีที่ผ่านมา จะเป็นช่วงของการพักรบทั้งของฝ่ายเวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ และสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนาม แม้ฝ่ายสหรัฐอเมริกาจะสืบทราบว่าในเทศกาลปีใหม่ ค.ศ. 1968 ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะเปิดฉากโจมตีครั้งใหญ่ แต่ก็ไม่ได้คาดหมายว่าฝ่ายเวียดนามเหนือจะลงมือปฏิบัติการจริง แต่แล้วในเช้ามีดวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1968 ขณะที่ทหารประจำการของทั้งกองทัพเวียดนามใต้และสหรัฐอเมริกากว่าครึ่งหนึ่งของกำลังประจำการกำลังหยุดฉลองเทศกาลปีใหม่ กองกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็เปิดฉากโจมตีทั่วเวียดนามใต้ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านสำคัญๆ อำเภอกันไปจนถึงเมืองขนาดใหญ่ รวมทั้งการบุกโจมตีสถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงไซ่ง่อนและสังหารเจ้าหน้าที่สหรัฐและเวียดนามไปจำนวนหนึ่ง ในขณะที่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้ไม่ทันตั้งตัวรับสถานการณ์ในช่วงสองสามวันแรกของการสู้รบ จึงตกเป็นเป้าถูกโจมตีและได้รับความเสียหายรุนแรง แต่ภายในเวลาไม่นาน ฝ่ายสหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้ก็ตั้งรับสถานการณ์ได้และโจมตีฝ่ายคอมมิวนิสต์เพื่อยึดพื้นที่คืน

การสู้รบในตรุษปีใหม่ ค.ศ. 1968 สร้างความเสียหายอย่างมากแก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ กล่าวคือ ในทางยุทธศาสตร์การสู้รบฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในการรบ พร้อมด้วยความเสียหายด้านกำลังคนอย่างมาก แต่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็มีชัยและประสบความสำเร็จในแง่การกดดันให้สหรัฐอเมริกาต้องหันมาทบทวนนโยบายสงครามใหม่ และทำให้ประธานาธิบดีจอห์นสันซึ่งดำรงตำแหน่งในตอนนั้น ยอมรับว่าการยุติสงครามด้วยการใช้กำลังเพียงลำพังคงทำไม่ได้และคงจะต้องหันมาใช้ในการเจรจาควบคู่ไปด้วย

4.1.5 การถอนตัวของสหรัฐอเมริกาจากสงครามเวียดนามและเส้นทางการรวมประเทศ

แม้ว่าทั้งฝ่ายสหรัฐอเมริกาและเวียดนามเหนือ จะแสดงท่าทีว่าต้องการใช้การเจรจาเพื่อยุติปัญหาสงคราม แต่ตลอดปี ค.ศ. 1968 ความพยายามเพื่อจะให้มีการเจรจาสันติภาพล้มเหลวมาตลอด เพราะต่างฝ่ายต่างตั้งเงื่อนไขก่อนการเจรจาที่ฝ่ายตรงข้ามไม่สามารถรับได้ เช่น ฝ่ายเวียดนามเหนือขอให้สหรัฐอเมริกายุติการทิ้งระเบิดเหนือเส้นขนานที่ 17 ในขณะที่สหรัฐอเมริกายื่นเงื่อนไขให้ฝ่ายเวียดนามเหนือยุติการโจมตีและแทรกซึมเวียดนามใต้ ดังนั้นภายหลังจากเหตุการณ์การรบในเทศกาลปีใหม่ ทั้งสหรัฐอเมริกาและเวียดนามเหนือ ต่างฝ่ายต่างก็ยังคงปฏิบัติการทางการทหารเพื่อกดดันฝ่ายตรงข้ามต่อไป

จนท้ายที่สุด ในวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ. 1972 ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard M. Nixon – ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาต่อจากนายลินดอน บี จอห์นสัน) ก็สั่งยุติการทิ้งระเบิดเวียดนามเหนือเหนือเส้นขนานที่ 20 หลังจากฝ่ายหลังตกลงที่จะหันมาเจรจาสันติภาพอีกครั้งหนึ่ง โดยตัวแทนของฝ่ายเวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ และสหรัฐอเมริกา (ผู้แทนสำคัญของสหรัฐอเมริกาคือ นายเฮนรี คิสซิงเจอร์ Henry A. Kissinger อดีตที่ปรึกษาฝ่ายความมั่นคงและรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกานับจาก ค.ศ. 1978 และผู้แทนของฝ่ายเวียดนามเหนือ คือ นายเล ดีค ถอ) ได้เดินทางมาร่วมเจรจาสันติภาพที่กรุงปารีสในวันที่ 8 มกราคม ค.ศ. 1973 และทางฝ่ายสหรัฐอเมริกาก็ได้ให้ความมั่นใจกับนายเหงียน วัน ถิเยว ประธานาธิบดีของเวียดนามใต้ ว่าทางวอชิงตันจะยังคงให้การสนับสนุนรัฐบาลเวียดนามใต้ต่อไป ภายหลังจากการลงนามในข้อตกลง แม้ว่าความสนับสนุนดังกล่าวจะไม่มากเท่าที่สหรัฐอเมริกาเคยช่วยเหลือเวียดนามใต้มาก่อนหน้านี้ และโดยเฉพาะเมื่อสหรัฐอเมริกาแสดงที่ท่าว่าฝ่ายตนพร้อมจะลงนามในข้อตกลงสันติภาพไม่ว่าฝ่ายฝ่ายเวียดนามใต้จะยินดีหรือไม่ก็ตาม

และในวันที่ 27 มกราคม ค.ศ. 1973 ตัวแทนของทั้งสามฝ่ายพร้อมทั้งตัวแทนรัฐบาลปฏิวัติเฉพาะกาล (PRG) ก็ร่วมลงนามในข้อตกลงสันติภาพกรุงปารีส นับจากนี้เป็นต้นไปถือว่าสงครามเวียดนามระหว่างสหรัฐอเมริกากับเวียดนามยุติลงอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะหลังวันที่ 29 มีนาคม 1973 เมื่อกองทหารอเมริกันกองสุดท้ายเดินทางออกจากเวียดนามใต้ตามข้อตกลงปารีส⁵

⁵ สำคัญสำคัญของข้อตกลงนี้คือ สหรัฐอเมริกาและประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะเคารพในอธิปไตยและบูรณภาพทางดินแดนของเวียดนามใต้ รวมทั้งจะยุบเลิกที่ตั้งทางทหารของตนในเวียดนามใต้ ในขณะที่เวียดนามเหนือตกลงที่จะยุติปฏิบัติการ

อันที่จริง ฝ่ายเวียดนามเหนือเองไม่ได้คิดว่าข้อตกลงปารีสจะเปิดทางให้ฝ่ายตนรวมเวียดนามใต้ได้ในเวลาอันรวดเร็ว เพราะทางसानอยประเมินว่าหากฝ่ายตนต้องการใช้กำลังรวมเวียดนาม อาจจะต้องใช้เวลาในการเตรียมพร้อมทางทหารอีกราวๆ 3-5 ปี ดังนั้นภายหลังการลงนามในข้อตกลงหยุดยิงในเดือนมกราคม ค.ศ. 1973 ทางसानอยจึงให้ความหวังกับการรวมเวียดนามด้วยวิธีการทางการเมืองโดยเฉพาะการจัดตั้งรัฐบาลผสมผ่านองค์กรการเมืองที่สัมพันธ์กับเวียดนามเหนือในภาคใต้ โดยเฉพาะรัฐบาลปฏิวัติเฉพาะกาล (PRG) และแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ (NLF) ในเวียดนามใต้ แต่ทำที่ไม่ประนีประนอมของนายเหงียน วัน ถิเยวแห่งเวียดนามใต้ที่ยังมั่นใจว่าทางสหรัฐอเมริกาจะยังคงให้การสนับสนุนตนทางด้านกำลังทหารแม้จะลงนามในข้อตกลงปารีสไปแล้ว ทำให้ความหวังของเวียดนามเหนือที่จะรวมเวียดนามทั้งสองภาคเข้าด้วยกันด้วยวิถีทางการเมืองเป็นไปได้ยาก เพราะถิเยวแสดงท่าทีชัดเจนว่าจะไม่ยอมร่วมมือกับเวียดนามเหนือเพื่อปฏิบัติตามข้อตกลงปารีส ด้วยเหตุนี้ นับจากปลายปี ค.ศ. 1973 ฝ่ายคอมมิวนิสต์จึงเปิดฉากโจมตีฝ่ายเวียดนามใต้ได้สิ้นขนานที่ 17 อีก โดยที่ประธานาธิบดีนิกสันของสหรัฐอเมริกาก็ถูกสภาครองเกรสควบคุมไม่ให้มีการส่งกำลังของสหรัฐอเมริกาเข้าไปยุ่งเกี่ยว

การโจมตีของฝ่ายเวียดนามเหนือได้ผลดีเกินคาด จนถึงฤดูใบไม้ร่วงปี ค.ศ. 1974 กองกำลังคอมมิวนิสต์สามารถยึดพื้นที่ในบริเวณที่ราบสูงภาคกลางของเวียดนามใต้ไว้ได้ และกำลังเคลื่อนลงไปในจังหวัดใหญ่ๆ ในลุ่มแม่น้ำโขง ในขณะที่การต่อต้านจากฝ่ายกองกำลังเวียดนามใต้อ่อนกำลังลงมาก ภายใต้อาณัติการณดังกล่าว คณะกรรมการการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ได้เปิดประชุมครั้งสำคัญสองครั้งระหว่างวันที่ 30 กันยายน – 7 ตุลาคม ค.ศ. 1974 และวันที่ 18 ธันวาคม ค.ศ. 1974 – 8 มกราคม ค.ศ. 1975 และมีมติว่าเวียดนามเหนือควรตัดสินใจรวมเวียดนามใต้ด้วยการใช้กำลังเพื่อนำไปสู่การรวมประเทศโดยสมบูรณ์

ด้วยเหตุนี้ นับจากเดือนมกราคม ค.ศ. 1975 เป็นต้นไป ฝ่ายคอมมิวนิสต์จึงเปิดฉากการรบในเวียดนามใต้ครั้งใหญ่และเป็นฝ่ายได้ชัยชนะมาตลอดจนถึงเดือนเมษายน ค.ศ. 1975 กองกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็สามารถยึดพื้นที่ในเวียดนามใต้ไว้ได้เกือบหมดและเคลื่อนกำลังเข้าประชิดกรุงไซ่ง่อน ในราวกลางเดือนเมษายน ค.ศ. 1975 กองทัพคอมมิวนิสต์อยู่ห่างจากกรุงไซ่ง่อนเพียง 38 ไมล์เท่านั้น ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ชี้ชัดแล้วว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์จะได้รับชัยชนะ ดังนั้นเจ้าหน้าที่สหรัฐอเมริกาที่ยังคงประจำอยู่ในกรุงไซ่ง่อนจึงเตรียมพร้อมที่จะอพยพออกจาก

ทหารได้สิ้นขนานที่ 17 ส่วนอนาคตทางการเมืองของเวียดนามใต้นั้น จะให้กลุ่มพลังประชาชนกลุ่มต่างๆ ในเวียดนามใต้มีสิทธิที่จะตัดสินใจเลือกรูปแบบทางการเมืองด้วยการจัดการให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ขณะเดียวกันก็จะมีการแลกเปลี่ยนของทุกฝ่ายที่รบกันในสงคราม

เวียดนามใต้ ในวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 1975 ประธานาธิบดีเหงียน วัน ถีเยว ลาออกจากตำแหน่ง และนายพลเซียง วัน มินห์ (Duong Van Minh) เข้ารับตำแหน่งแทน ครั้นถึงวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1975 กองกำลังฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็บุกเข้ายึดทำเนียบประธานาธิบดีในกลางกรุงไซ่ง่อน ประธานาธิบดีเซียง วัน มินห์ ซึ่งได้ประกาศหยุดยิงแต่ฝ่ายเดียวไปก่อนหน้านี้ ได้รอฟบตัวแทน กองทัพเวียดนามเหนือเพื่อมอบอำนาจการปกครองเวียดนามใต้ให้กับเวียดนามเหนือ เป็นอันว่า ภายในบ่ายวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1975 เวียดนามใต้ก็ถูกรวมเข้าเป็นประเทศเวียดนามที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นับเป็นการปิดฉากสงครามเวียดนามอันยืดเยื้อโดยสมบูรณ์

4.2 ทักษะด้านสงคราม

เมื่อพิจารณาทัศนคติของ เซียง ทู เอื่อง ที่มีต่อสงคราม เธอมีความคิดเห็นแตกต่างจากนักเขียนคนอื่นๆ กล่าวคือ ขณะที่นักเขียนในสมัยเดียวกับเธอมุ่งเน้นไปที่การยกย่อง สรรเสริญชัยชนะที่ได้รับและชื่นชมยินดีไปกับความสำเร็จของกองทัพคอมมิวนิสต์เวียดนาม แต่นวนิยายของเธอกลับไม่มีเนื้อหาเช่นนั้น เซียง ทู เอื่อง พยายามเปิดเผยความจริงของสงครามในอีกด้านหนึ่งที่สังคมไม่เคยรู้ แม้ว่าในตอนนั้นเจ้าหน้าที่พรรคพยายามจะโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการทำสงครามแต่ เซียง ทู เอื่อง ได้พยายามเปิดเผยภาพลวงตาที่ หลอกหลวงประชาชน ด้วยการใช้ประสบการณ์ของตนในฐานะที่เคยเป็นอาสาสมัครร่วมรบในแนวหน้า มาลงในนวนิยาย ตามทัศนะของเธอเห็นว่า สงครามเวียดนามเป็นสงครามกลางเมือง เพราะ ผู้คนที่บาดเจ็บล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่คือชาวเวียดนามด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีชาวเวียดนามอีกส่วนหนึ่งที่ถูกจับไปสอบสวนและถูกคุมขังทรมานด้วยวิธีการต่างๆ โดยไม่มีการบันทึกจำนวนผู้สูญหายและตายจากเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่ง เซียง ทู เอื่อง เห็นว่าเป็นการกระทำที่ โหดเหี้ยม ไร้มนุษยธรรมต่อเพื่อนร่วมชาติ⁶ นอกจากนี้เธอยังชี้ให้เห็นถึงผลร้ายของสงคราม ที่นำ ความเจ็บปวดด้วยกันทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะฝ่ายชนะหรือฝ่ายแพ้

4.2.1 สงครามคือความสูญเสีย

จากเรื่อง *Novel without a Name* ตัวละครเอกที่ชื่อ กวน (Quan) คือ ตัวแทนของผู้เขียน ที่ต้องการจะกล่าวถึงความเจ็บปวดจากการสูญเสียที่เธอได้พบเห็นในช่วงสงคราม โดยมีเนื้อหา แสดงให้เห็นว่าสงครามคือ ความสูญเสีย ทั้งในระดับตัวบุคคล และในระดับครอบครัวและส่วนรวม

⁶ แหล่งที่มา: <http://www.fva.org/1098/story06.htm>

4.2.1.1 ความสูญเสียในระดับบุคคล

ความสูญเสียในระดับตัวบุคคลที่ปรากฏในนวนิยายนั้น แสดงออกด้วยการหวนระลึกถึงอดีตในวัยเยาว์ และการโหยหาชีวิตที่มีความสุขในช่วงก่อนสงคราม เพราะชีวิตในวัยหนุ่มสาวและความสุขต้องมาถูกทำลายลงจากความโหดร้ายของสงคราม

กวน และทหารทุกคนต้องจากบ้านเกิดมาตั้งแต่อายุ 18 ปีซึ่งถือว่าเป็นเรื่องน่าเศร้า เมื่อต้องเอาชีวิตมาแลกกับความโหดร้ายของสงครามตั้งแต่อายุยังน้อย ดังนั้นเมื่อเวลาผ่านไปความฮึกเหิมและความมุ่งมั่นจึงจางหายไปจากจิตใจเหลือไว้แต่ความหวาดกลัวและความเศร้าหมอง สิ่งเดียวที่ช่วยให้กวนและเพื่อนมีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ นั่นคือ การนึกถึงภาพแห่งความสุขที่ได้อยู่กับครอบครัว และตั้งความหวังว่าสักวันหนึ่งตนจะได้กลับไปยังบ้านเกิด

"Homecoming : the return to the native village. Showers of tenderness. The same dream haunted our days as soldiers. *Native soil.* These two words expressed everything we had lived for, cherished, adored."⁷

แต่ทว่าสงครามได้สร้างบาดแผลลึกในจิตใจแต่ละคนจนไม่อาจเยียวยาได้ แม้จะใช้ความทรงจำและความหวังมาเป็นน้ำหล่อเลี้ยงจิตใจให้คลายความเศร้า แต่ก็ไม่อาจลบภาพความจริงอันปวดร้าวได้ว่าสงครามได้ทำลายความฝันและความหวังอันรุ่งโรจน์ในวัยหนุ่มสาว ชัยชนะในสงครามและอุดมการณ์รักชาติอย่างแรงกล้าให้หมดสิ้นไป วันเวลาที่ผ่านไปพร้อมกับการเผชิญหน้ากับความโหดร้ายทารุณของสงครามทำให้ กวน และเพื่อนทหารตระหนักถึงความจริงว่าสงครามได้ทำลายชีวิตของพวกเขา และได้พรางช่วงเวลาอันมีค่าที่ควรจะได้อยู่กับครอบครัว คนที่พวกเขารักอย่างสุขสงบในดินแดนบ้านเกิด กับอนาคต ที่พวกเขาควรจะได้รับการศึกษา หรือ มีอาชีพการงานเลี้ยงดูตนเองกับครอบครัว แต่เพื่อแลกกับคำว่าชัยชนะ ผลตอบแทนที่พวกเขาได้รับจากความเสียสละกลับกลายเป็นความปวดร้าวและจิตใจที่อ่อนล้า

⁷ Duong Thu Huong, *Novel without a Name*, trans. Nina McPherson (Great Britain : Picador, 1995), p.110.

Ten years had passed. None of us spoke about this any more. But none of us had forgotten. The deeper we plunged into the war, the more the memory of that first day haunted us. The more we were tortured by the consciousness of our appalling indifference, the more searing the memory of our mother's tears. We had renounced everything for glory. It was this guilt that bound us to one another as tightly as the memory of our days tending water buffalo together.⁸

ความรู้สึกของ กวน และเพื่อนทหารคือ ความรู้สึกของเซียง ทู เฮียง ที่ต้องการให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความรู้สึกและชะตากรรมของคนที่ต้องรับผลกระทบจากสงครามและไม่เคยได้รับการเหลียวแลจากรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ พวกเขาใช้พรรคและต่อสู้เพื่อประเทศชาติมาตลอด แต่เมื่อถึงเวลาแห่งชัยชนะ พรรคกลับทอดทิ้งพวกเขา สะท้อนให้เห็นถึงการหลอกลวงของพรรค โดยใช้การปลุกกระดมแนวความคิดชาตินิยมและการโฆษณาชวนเชื่อให้คนหนุ่มสาวละทิ้งชีวิตและความฝันของตนมาเสียสละเพื่อประเทศชาติ ในขณะที่ภาพเบื้องหน้าคือ ความสำเร็จ แต่ภาพเบื้องหลังคือ การหลอกลวง การสร้างภาพซึ่งเจ้าหน้าที่พรรคทำขึ้นเพื่อสร้างชื่อเสียงและตำแหน่งหน้าที่การงานให้แก่ตน โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและหลักมนุษยธรรม ดังเช่น ในตอนที่เจ้าหน้าที่พรรคส่วนภูมิภาคมากล่าวขอบคุณ กวน ที่ช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่หมู่บ้าน และแสดงความพอใจกับการที่กวนออกไปพูดในที่ประชุมพรรคของหมู่บ้าน ทำให้มีเด็กหนุ่มอาสาสมัครเข้ามาเป็นทหารเพิ่มขึ้น ซึ่งมีจำนวนมากกว่าหมู่บ้านใกล้เคียง แม้ว่ากวนไม่เห็นด้วยกับการกระทำของเจ้าหน้าที่พรรค แต่เขาต้องเก็บความรู้สึกนี้ไว้ในใจ

"Oh, but yes, you and the men from the front, here among us in flesh and blood, speaking to us about your experience...Thanks to you, our propaganda campaign was a real success. Why, after that meeting, twenty-eight young men volunteered for service. At Ha hamlet, they were only able to recruit seven, even though they have twice our population."⁹

⁸ Duong Thu Huong, *Novel without a Name*, p.31.

⁹ Ibid, p.151.

อาจกล่าวได้ว่าความโหดร้ายของสงครามเป็นสิ่งที่กระทบต่อชีวิตและจิตใจของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง จนกลายเป็นความทรงจำที่ยากจะลืมเลือน แต่พิษของสงครามยังไม่ได้หยุดอยู่เพียงเท่านี้ ยังส่งผลร้ายต่อชีวิตครอบครัวที่ต้องมารับเคราะห์ ตกเป็นเหยื่อสงครามอันหฤโหด และเหยื่อของสงครามครั้งนี้ก็ไม่ใช่ใครอื่น ก็คือ บรรดาแม่ๆนับหมื่นนับแสนคน ที่ต่างสูญเสียลูกชายของตนไปไม่หนึ่งคนก็สองหรือสาม หรือกระทั่งทุกคนให้กับสงคราม นอกจากนี้ยังรวมไปถึงผู้หญิงที่พลัดพรากจากสามีและชายคนรักไปชั่ววันจันทร์ ซึ่งผู้หญิงเหล่านี้ต่างผ่านคำคืนอันทรมาณรวดร้าวแสนสาหัส กับการร่ำไห้ต่อโชคชะตาอันโหดร้ายที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินที่ขาดวิน เพราะสงครามด้วยกันทั้งสิ้น

4.2.1.2 ความสูญเสียในระดับครอบครัวและส่วนรวม

ใน *Novel without a Name* ได้สะท้อนภาพดังกล่าวนี้โดย เชื่อง ฑู เอื่อง ได้วิพากษ์วิจารณ์ว่าถึงแม้ครอบครัวจะพังพินาศ แต่ก็ไม่ได้รับการช่วยเหลือใดๆ จากพรรค นอกเสียจากการยกย่องในความเสียสละของผู้หญิงในฐานะแม่ผู้เสียสละและเป็นผู้ให้กำเนิด เลี้ยงดูวีรบุรุษของประเทศ¹⁰ ซึ่งเป็นการยกย่องตามนโยบายของพรรคที่ต้องการให้ความสำคัญกับผู้หญิงชาวเวียดนาม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรณรงค์ ให้ครอบครัวส่งบุตรหลานของตนออกมารบเพื่อประเทศชาติ ดังนั้นภาพที่ปรากฏในนวนิยายจึงเป็นภาพของแม่ที่ออกมาส่งลูกชายทั้งน้ำตา และรอยคอยการกลับมาของลูกอย่างใจจดใจจ่อโดยไม่ว่าลูกชายจะมีชีวิตรอดกลับมาหรือไม่

We fell in line and stared straight ahead. Behind us our mothers wept, muffling sobs in their handkerchiefs. Their eyes were red and puffy, but they forced themselves to laugh gaily for the local dignitaries.¹¹

แต่สำหรับ กวน เขาไม่มีแม่ที่จะมายืน คอยส่งเขาออกสู่สนามรบเหมือนคนอื่น เพราะแม่ได้ตายจากเขาไปตั้งแต่อายุ 8 ขวบ จากเหตุการณ์ครั้งนั้น ทำให้กวนรับรู้ถึงความสูญเสียบุคคลที่เขารักมากที่สุดไป เป็นครั้งแรก และกลายเป็นความทรงจำที่ทั้งสุขและขมขื่น ความทรงจำที่มีความสุขนั้นเกิดจากในวัยเด็กกวนมีความผูกพันใกล้ชิดกับแม่มาก เพราะแม่เป็นคน

¹⁰ Hue – Tam Ho Tai, "Face of Remembrance and Forgetting", in *The Country of Memory : Remarking the Past in Late Socialist Vietnam* (U.S.A : University of California Press, 2001), p.171.

¹¹ Duong Thu Huong, *Novel without a Name*, trans. Nina McPherson (Great Britain : Picador, 1995), p.30.

เดียวที่เลี้ยงดูเขากับน้องชาย ในระหว่างที่พ่อไปรบในสงครามต่อต้านฝรั่งเศส แม่จึงเป็นบุคคลเพียงคนเดียวที่เขารัก ในขณะที่พ่อเป็นเพียงคนแปลกหน้าและเขารู้สึกว่าพ่อเป็นคนเห็นแก่ตัว ทอดทิ้งแม่ไปโดยไม่สนใจว่าแม่จะมีชีวิตอยู่อย่างยากลำบากเพียงใด จึงทำให้เขารู้สึกห่างเหินกับพ่อ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อพ่อกลับมาจากสนามรบได้ไม่นาน พ่อไปหลงเชื่อคำยุยงของญาติซึ่งกล่าวหาว่าแม่มีชู้ในระหว่างที่พ่อไม่อยู่ พ่อจึงตำว่าแม่และแสดงท่าทีเย็นชากับแม่ จนทำให้แม่เสียใจ ต่อมาไม่นานแม่ป่วยด้วยโรคไทฟอยด์และเสียชีวิตในระยะเวลาอันสั้น กวนและน้องชายจึงกลายเป็นเด็กกำพร้า นับตั้งแต่นั้นมากวนจึงทุ่มเทความรักให้กับน้องชายในฐานะพี่ชายคนโตและทำหน้าที่แม่เพื่อเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายไป แต่สถานการณ์ในครอบครัวกลับเลวร้ายมากยิ่งขึ้นเมื่อ กวนทราบข่าวว่าน้องชายตายในสนามรบเพียงเพราะความทะเยอทะยานของพ่อที่ต้องการให้ได้รับการยกย่องจากพรรคว่าเป็นผู้เสียสละ และมีส่วนช่วยให้ชาติได้รับชัยชนะในสงคราม จึงส่งน้องชายของกวนไปรบอีกคน โดยไม่สนใจคำทักท้วงของกวนที่ต้องการให้ กวาง (Quang) น้องของตนได้รับการศึกษาที่ดีและมีอนาคต แต่พ่อกลับใช้ความเป็นพ่อซึ่งมีอำนาจเหนือกฎทุกสิ่งภายในบ้านส่งน้องชายไปตาย กวนจึงรู้สึกว่าเขาได้สูญเสียบุคคลที่เขารักมากที่สุดไปอีกคนอย่างไม่มีวันกลับคืน กวนรู้สึกโกรธ เสียใจและผิดหวังในตัวพ่อมาก เพราะพ่อคือต้นเหตุของความสูญเสียที่ทำให้แม่และน้องชายต้องมาตายจากไป และพ่อคือคนที่ทำให้ความหวังของกวนในการที่จะสร้างครอบครัวอันอบอุ่นขึ้นมาอีกครั้งต้องพังทลายลง

It's over. It's all too late. My letter must have been abandoned somewhere along a road cut off my flood. Or perhaps it was rotting in the corner of some guard post, or been lost after the death of a liaison agent. Too late for the dream I had of rebuilding our family, our lineage. My little brother had been intelligent. There would have been a place for him in a society at peace. His fate had been sealed the second my father raised his hand at that Party cell meeting: "I promise to convince my boys to enlist." The whole family thrown into the game of war! So that is how it had happened. From the depths of his ignorance, my father's ambition had overcome him: He too had wanted to reserve his place at the victory banquet...¹²

¹² Duong Thu Huong, *Novel without a Name*, p.124.

การที่กวนรู้สึกผิดหวังและเสียใจมากเพราะต้องสูญเสียแม่ไปตั้งแต่เด็ก และไม่เคยได้รับความรัก การโอบอุ้มดูแลจากพ่ออย่างแท้จริง ส่งผลกระทบต่อจิตใจกวนเป็นอย่างมาก จนกลายเป็นความเจ็บปวดที่ฝังอยู่ในจิตใจของกวนมาโดยตลอด เมื่อรวมกับอิทธิพลของสงครามซึ่งได้ทำลายชีวิตของน้องชาย และพรากช่วงเวลาอันมีค่าในวัยหนุ่มของกวนไป ยิ่งเพิ่มความทรมานที่เพิ่มขึ้นให้แก่กวนและความรู้สึกทุกข์ทรมานกับการใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ ความรู้สึกเหล่านี้ได้สั่งสมจนกลายเป็นความโกรธแค้น เพราะทำไมสิ่งที่เขาสมควรจะได้รับ

“I thought of my youth, how it had ticked by
in long merciless years of pain. Why this fate,
why had it been reserved for me?”¹³

ความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอก เป็นผลจากการนำเสนอมุมมองและประสบการณ์ในสงครามของเชื่อง ทู เรื่อง ที่ต้องการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของเธอเพื่อถามหาคนที่จจะมารับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น น้ำเสียงของเธอที่ปรากฏในนวนิยายจึงแฝงไปด้วยความโกรธเคืองที่ต้องสูญเสียชีวิตในวัยเยาว์ และต้องมีประสบการณ์อันเลวร้ายจากสงคราม เชื่อง ทู เรื่องคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดไม่ได้เนโครชะตาที่ถูกกำหนดมาสำหรับเธอ และอีกหลายคนที่ต้องประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับเธอ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับนวนิยายเรื่อง *The Sorrow of War* ของบ่าว นินห์ที่มีเนื้อหากล่าวถึงความโหดร้ายของสงครามเช่นเดียวกัน แต่น้ำเสียงของบ่าว นินห์ที่ปรากฏในเรื่องไม่ได้แสดงความโกรธเคืองและกล่าวโทษบุคคลใดที่มีส่วนทำให้ชีวิตของเขาต้องประสบกับหายนะจากสงคราม ในทางตรงข้ามบ่าว นินห์กลับยอมรับมันราวกับว่าเป็นชะตากรรมของเขา ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนจากข้อความที่ปรากฏในเรื่อง คือ

“Whether pleasant or ugly memories,
they are there to stay for ten, twenty
years, perhaps forever... I've lived all
these lose years. No one to blame for
that. Not me, not anyone else.”¹⁴

Duong Thu Huong, *Novel without a Name* , p.72.

Bao Ninh, *The sorrow of War*, trans. Frank Palmos (London: Secker and Warburg), p.39-40.

นอกจากเรื่อง ทุ เอื่อง จะชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของสงครามที่ทำลายชีวิต ความรัก และ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวแล้ว เธอยังกล่าวถึงผลกระทบของสงครามในอีกด้านหนึ่ง คือ การสูญเสียเพื่อนสนิทในวัยเด็ก หรือแม่แต่เพื่อนทหารด้วยกัน ซึ่งสร้างความเสียใจได้ไม่แพ้กับความสูญเสียบุคคลในครอบครัว เพราะมิตรภาพและความผูกพันระหว่างเพื่อนที่เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก หรือจะเกิดขึ้นระหว่างสงครามก็ตาม ล้วนแต่เป็นสิ่งดีงาม เหมือนดังเช่น มิตรภาพของเพื่อนระหว่าง กวน กับ เบียน (Bien) ซึ่งมีความสนิทสนมกันตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งสองคนเติบโตมาด้วยกัน เข้ารับการเกณฑ์ทหารพร้อมกัน แต่ด้วยภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและความรุนแรงของสงครามที่เพิ่มขึ้นทุกขณะ ทำให้ต้องแยกย้ายกันไปปฏิบัติหน้าที่คนละแห่ง จนกระทั่งสงครามทวีความรุนแรงขึ้นทั้งสองคนจึงขาดการติดต่อไป ต่อมาไม่นานเมื่อกวนทราบข่าวว่าเบียนป่วย กวนจึงเดินทางไปหาเพื่อนเพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริง เมื่อกวนไปถึงค่ายทหารที่เบียนประจำกองอยู่ที่นั่น ก็พบความจริงที่น่าสะเทือนใจว่า เบียนพยายามจะเข้าไปมีเพศสัมพันธ์กับวีวแต่ไม่สำเร็จ เพราะวีวตกใจจึงถีบเบียนจนสลบ เมื่อเบียนฟื้นขึ้นมาจึงต้องแกล้งเป็นบ้าเพื่อหลีกหนีจากความผิดและคำครหาของเพื่อนร่วมงาน เมื่อกวนได้พบกันเบียนก็รู้ทันทีว่าความจริงแล้วเบียนไม่ได้เป็นบ้าอย่างที่ทุกคนกล่าวหา กวนจึงพยายามหาทางช่วยเหลือเบียนด้วยการเกลี้ยกล่อมให้หัวหน้าของเบียนอนุญาตให้เขาเป็นผู้นำเบียนไปเข้ารับการรักษาอย่างถูกวิธีที่สถานพยาบาลเพื่อบำบัดอาการป่วย เมื่อกวนช่วยเบียนออกมาได้ก็พยายามเกลี้ยกล่อมให้เบียนกลับบ้านไปแต่งงานกับผู้หญิงสักคนหนึ่งและใช้ชีวิตอย่างมีความสุข แต่เบียนปฏิเสธเพราะในใจของเบียนอยากจะมีส่วนร่วมในชัยชนะ แม้ว่าเขาจะเป็นคนซี้ซลาดก็ตาม กวนจึงตัดสินใจพาเบียนไปอยู่กับผู้กองฮุก (Huc) เพื่อนของกวน ซึ่งประจำอยู่ในหน่วยปฏิบัติการพิเศษในป่าที่ห่างไกล เพื่อป้องกันไม่ให้เบียนถูกติดตามและถูกสอบสวนหาความผิด

การที่กวนช่วยเหลือเบียนต่างๆ ที่รู้ว่าเบียนมีความผิด เป็นเพราะว่ากวนเข้าใจและรู้ดีว่าเบียนเป็นคนดี แม้ว่าเบียนจะไม่ใช่คนกล้าหาญ และใช้การเป็นบ้าเพื่อหลบหนีความผิดเพื่อไม่ต้องออกรบก็ตาม แต่กวนก็ไม่อาจเพิกเฉยได้ เพราะถ้าหากมีคนพบความจริงว่าเบียนไม่ได้เป็นบ้า เขาจะถูกลงโทษอย่างหนัก และถูกประณาม กวนไม่ยอมให้เบียนต้องทนทุกข์ทรมานเขาจึงต้องยื่นมือเข้าช่วยเหลือ แสดงให้เห็นถึงมิตรภาพและความจริงใจที่กวนมีให้ต่อเบียนเพราะเบียนคือเพื่อนที่ดีของกวนเช่นกัน แต่ต่อมาไม่นานกวนได้ทราบข่าวว่าเบียนเสียชีวิตด้วยโรคบาดทะยัก เนื่องจากหน่วยที่เบียนปฏิบัติหน้าที่อยู่ในป่าลึก ซึ่งห่างไกลจากโรงพยาบาลจึงขาดแคลนยาที่จะมารักษา กวนเสียใจมากเพราะเบียนคือเพื่อนที่กวนผูกพันมากที่สุดนอกเหนือจากแม่และน้องชาย

"You fool. You should have listened to me. I remembered the morning that Bien saw me off; if only he had listened to me, if only he had gone back to the village, gone back to breathe life into the young man who had once carried a hundred loads of paddy a day!

If only..."¹⁵

อีกด้านหนึ่ง สงครามก็สามารถทำลายมิตรภาพระหว่างเพื่อนได้เช่นกัน เนื่องจากความแตกต่างในตำแหน่งหน้าที่ และความแตกต่างทางความคิดซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำสงครามและนโยบายทางการเมือง ดังเช่น ความสัมพันธ์ฉันเพื่อนระหว่างกวนกับเลื่อง (Luong) ที่ต้องขาดสะบั้นลงด้วยเหตุผลดังกล่าว เลื่องเป็นเพื่อนสนิทของกวนและเบี่ยนมาตั้งแต่เด็ก ทั้งสามคนเติบโตมาด้วยกันและสนิทสนมกันมาก จนกระทั่งเข้าสู่สนามรบ เลื่องเป็นคนเดียวที่ก้าวหน้าในหน้าที่การงานมากที่สุด เขาได้รับตำแหน่งรองผู้บังคับการประจำกองบัญชาการ และเป็นหัวหน้าของกวน แม้ว่าทั้งสองคนจะเป็นเพื่อนกันแต่ด้วยตำแหน่งทางทหารที่ต่างกัน จึงทำให้เลื่องปฏิบัติกับกวนในฐานะหัวหน้ากับลูกน้อง ซึ่งกลายเป็นความสัมพันธ์ที่ห่างเหิน แต่สายสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่ดูห่างเหินยังไม่เท่ากับความแตกต่างทางความคิดในเรื่องนโยบายทางทหารและทางการเมือง ในฐานะที่เลื่องเป็นผู้บังคับบัญชาจึงต้องมีหน้าที่สนับสนุนแผนปฏิบัติการทำสงครามตามนโยบายที่พรรคกำหนด ดังนั้นเลื่องจึงออกคำสั่งให้ทหารในหน่วยของตนออกรบต่างๆ ที่รู้ว่าอันตรายและทหารต้องชีวิตเป็นจำนวนมาก แต่เลื่องเลือกที่จะปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายแห่งชัยชนะ แต่ในสายตาของกวนสิ่งที่เลื่องทำคือ การกระทำที่เลือดเย็นไร้มนุษยธรรม และจิตใจที่ปิดบังความจริงในด้านลบของสงคราม กวนจึงไม่เห็นด้วยกับการกระทำของเลื่อง เพราะรู้ว่าผลที่ตามมาคือ การสูญเสียชีวิตผู้คนอีกนับไม่ถ้วน ซึ่งนับได้จากจำนวนโลงศพที่เพิ่มทุกขณะ

"We've sent Huc two companies as reinforcement. He just been promoted to captain.

"New quotas? How many ? Ten thousand coffins? A hundred thousand?" I asked. Luong didn't move. I watched his rigid head set on his rigid neck. I realized he wasn't going to say anything more, that he would never tell me anything ever again. Men came and went in my

¹⁵ Duong Thu Huong, *Novel without a Name*, trans. Nina McPherson (Great Britain : Picador, 1995), p.263.

brain; I saw the Van Kieu carrying the coffins on their backs, their shadows against the mountain in the dazzling greenness of the dawn. I saw the convoys of trucks covered with canvas, tightly sealed, jolting through the forest with their funereal cargo. Coffins, empty sacks. This was what awaited me.

Luong kept silent, motionless.

Suddenly I feared him. "Luong, don't you have anything to say to me?" He didn't answer. I shouted at him: "Luong"

"I'm very sad, Quan. But war is war. The historic mission that has fallen to our people..."¹⁶

ด้วยเหตุนี้กว๋นจึงรู้สึกเสียใจเพราะว่าสงครามได้ทำลายชีวิตเพื่อนที่เขารัก และยังทำลายความเป็นเพื่อนระหว่างเขากับเลื่อง เหลือไว้แต่เพียงอดีตและความทรงจำในวัยเยาว์ที่กว๋นเป็น และเลื่อง เคยเล่นด้วยกันอย่างมีความสุขเท่านั้น

We used to dive together into the same river, splashing the sun into a million shards on the surface of the water. Once we had measured our penises with blades of glasses to see who had the longest. Luong, Bien, and I – we all had penises the size of chili peppers. Childhood. Time of friendship, time of equality.¹⁷

ใน *Novel without a Name* นอกจากจะกล่าวถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัวและเพื่อนสนิท เชื่อง ทู ฮีอง ยังกล่าวถึงความโหดร้ายของสงครามที่ทำลายความฝันและความสัมพันธ์ของคู่รัก คือ กว๋นกับฮวา (Hoa) ทั้งคู่รู้จักสนิทสนมมาตั้งแต่เด็ก จนกระทั่งทั้งสองคนเติบโตขึ้น ความสัมพันธ์นั้นได้พัฒนากลายเป็นความรัก แม้ในตอนแรกกว๋นไม่กล้าที่จะบอกความในใจกับฮวา เพราะเขาเป็นเด็กยากจนและกำพร้าแม่จึงไม่คิดว่าจะคู่ควรกับฮวาได้ แต่เมื่อได้รู้ว่าต่างคนต่างก็รักกัน กว๋นจึงกล้าบอกรักฮวาและต่างสัญญาว่าจะแต่งงานกันหลังจากที่กว๋นกลับจากสงคราม ฮวาได้แต่เฝ้ารอให้กว๋นกลับมาโดยตลอด จนกระทั่งเวลาผ่านไปหลายปี การติดต่อระหว่างกว๋นกับฮวาถูกตัดขาดเนื่องจากความวุ่นวายในสงคราม ทำให้กว๋นไม่ทราบข่าว

¹⁶ Duong Thu Huong, *Novel without a Name*, p.261-262.

¹⁷ Ibid., p.262.

คราวของฮวาและที่บ้านของกวน วันเวลาผ่านไปประสบการณ์จากสงครามสอนให้กวนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ความรักของกวนในวัยหนุ่มสาวที่เคยเร่าร้อนก็จืดจางลงเหลือไว้แต่เพียงความทรงจำและความคิดถึง อย่างไรก็ตามกวนก็ยังรักฮวาและรอคอยวันที่จะได้กลับไปเยี่ยมบ้านเกิด เมื่อโอกาสมาถึงกวนได้กลับไปเยี่ยมบ้านและได้รับรู้ความจริงที่โหดร้ายว่า ฮวาต้องไม่มีพ่อและถูกไล่ออกจากบ้านมาอยู่ที่กระท่อมท้ายหมู่บ้านและมีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก กวนไปหาฮวาที่กระท่อมและได้พูดคุยกับฮวา จนทำให้กวนรู้ใจตัวเองว่าถึงแม้เขาจะรักฮวาแต่ก็เป็นไปไม่ได้ที่เขาและฮวาจะกลับไปรักกันเหมือนในอดีต เพราะเขาไม่แน่ใจว่าวันข้างหน้าเขาจะสามารถรักเธอเช่นนี้ได้ต่อไปหรือไม่ เพราะการที่เธอต้องโดยที่เขาไม่ใช่พ่อของเด็กเป็นสิ่งที่ย่ำเตือนว่าเธอเป็นของคนอื่นมาแล้ว

"Never. We never forget anything, never lose anything, never exchange anything, never undo what has been. There is no way back to the source, to the place where the pure, clear water once gushed forth. The river had cut across the countryside, the towns, dragging refuse and mud in its wake.

What would I do the following day? Would I come back hers, furtively, at nightfall! I could avoid everyone, but I couldn't escape my own conscience. Tomorrow I wouldn't love her as I did now. This swollen belly reminded me of another man. The beautiful dream that once bound us to each other had died."¹⁸

การกลับมาบ้านในครั้งนี้จึงสร้างความเจ็บปวดให้กับกวน เพราะเขาต้องสูญเสียน้องชายและคนรักไป จนกวนรู้สึกที่ชีวิตของเขาเหมือนได้ถูกทำลายลงอย่างย่อยยับ

"...on everything that reminded me of this life, of every thing I had lost, of all the invisible forces that had ramsacked and trampled my existence"¹⁹

¹⁸ Ibid., p.148-149.

¹⁹ Ibid...p.152.

นอกจากนี้ พิษร้ายของสงครามยังเป็นโศกนาฏกรรมของมนุษย์ ซึ่งนอกจากจะเป็นโศกนาฏกรรมที่มีคนตายมากที่สุด คนที่อยู่ก็ยังคงต้องดิ้นรนมีชีวิตต่อไปอย่างหิวโหยและโดดเดี่ยว ในนวนิยาย ตัวละครที่เป็นทหารได้แสดงให้เห็นถึงความทรमानและความอดอยาก ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ดังเช่น ตอนที่กวนกับลวี (Luy) เพื่อนทหารของกวนออกเดินป่าเพื่อล่าสัตว์มาเป็นอาหาร แต่โชคร้ายลวียิงทหารคนหนึ่งตายเพราะคิดว่าเป็นลิงอูรังอูตั้ง ทหารคนที่ลวียิงตายคือเฟียน (Phien) เด็กหนุ่มผู้มีฐานะยากจนและกำพร้าพ่อแม่ เฟียนต้องดูแลน้องสาวอายุ 2 ขวบ เขาจึงต้องหาเลี้ยงชีพด้วยการเลี้ยงเปิด ขโมยข้าวจากนาของคนอื่น และบางครั้งก็ตกปลาในท้องนา เมื่อเกิดสงครามเฟียนก็เหมือนเด็กหนุ่มคนอื่นๆ ที่ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารและออกรบ เฟียนเป็นคนซื่อๆ แต่ก็ยังเป็นทหารที่ดี ขยันขันแข็ง และเป็นที่รักของเพื่อนๆ ด้วยความยากจนและมีภาระรับผิดชอบดูแลน้องสาว ทำให้เขาต้องหาเงินด้วยการขโมยผ้าร่มชูชีพที่ติดอยู่ในป่าเพื่อนำไปตัดเย็บเป็นผ้าพันคอและของที่ระลึกไว้ขายหลังจากสงครามจบลง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เฟียนต้องมาจบชีวิตอย่างน่าเศร้า กวนและลวีรู้สึกเสียใจมากโดยเฉพาะลวีที่รู้ดีแก่ใจว่าตนเองจะต้องถูกกองทัพลงโทษจนถึงขั้นถูกประหารชีวิตตามเฟียนไป กวนจึงตัดสินใจช่วยลวีโดยบังคับให้ลวีเก็บเรื่องนี้เป็นความลับและนิ่งไว้เพื่อไม่ให้มีคนสงสัย แม้กวนจะรู้สึกผิดแต่กวนก็ต้องทำเพราะสงสารแม่ของลวีที่อาจจะต้องสูญเสียลูกชายเพียงคนเดียวไป

“Only the two of us know about this. Nobody meant this to happen. No one could have seen it coming. Now it's happened and we can't do anything about it. What good would it do to shoot you or throw you in prison for life? And then there's your mother.

Luy heaved a sob. His mother was a window who lived and breathed for him. If he were to die in combat, she would waste away. If he were convicted, she would hang herself or jump in a river.”²⁰

พิษร้ายจากสงครามไม่เพียงแต่เป็นโศกนาฏกรรมของชีวิตทหารเท่านั้น ยังเป็นโศกนาฏกรรมของชีวิตพลเรือน ที่ต้องอยู่อย่างทุกข์ยากและอดอยาก ดังเช่น ชีวิตของแม่และลูกๆ อีก 6 คน ที่ต้องทนอยู่อย่างยากลำบาก โดยอาศัยหลุมหลบภัยเป็นที่พัก กวนเดินทางไปพบครอบครัวนี้เข้าในระหว่างเดินทางกลับจากค่ายของผู้กองฮุก (Huc) และย้อนกลับมายังหลุมหลบภัยเพื่อตามหาปู่กับหลานที่เคยช่วยชีวิตกวนไว้ แต่สภาพที่เคยเป็นที่พักของปู่กับหลานถูกระเบิด

²⁰ Ibid., p.23.

จนหมด กวนจิ้งออกตามหาและได้พบกับครอบครัวหญิงม่ายและลูกๆ อีก 6 คน เธอชวนเขามาที่พักของเธอ และเลี้ยงอาหาร ในระหว่างที่กวนพักอยู่ในหลุมหลบภัยกับครอบครัวของเธอ เธอเล่าให้กวนฟังว่า เดิมทีสามีและพ่อสามีเป็นคนร่ำรวยและมีที่นา แต่ต้องมาประสบปัญหาในช่วงปฏิรูปที่ดิน พ่อสามีถูกจับและถูกยึดที่นากับทรัพย์สินไป แต่ต่อมาพรรคได้ยกเลิกการปฏิรูปที่ดิน และคืนที่นากับทรัพย์สินให้แก่พ่อสามีอีกครั้ง ต่อมาไม่นานสงครามเวียดนามเกิดขึ้น สามีของเธอยอมเสียสละทุบบ้านทิ้งเพื่อนำเศษวัสดุที่ได้มาถมเป็นถนนให้ทหารแบกอาวุธผ่านไป ส่วนสามีของเธอก็ไปทำงานเป็นผู้บัญชาการในหน่วยขนส่งทางทะเล และต้องมาเสียชีวิตในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ จึงเหลือแต่เธอกับลูกที่ต้องมีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก ถึงแม้ว่าเธอจะลำบากแต่เธอก็ยังเจียดอาหารในส่วนดีให้แก่กวนเพราะเห็นว่ากวนคือ ทหารที่มีหน้าที่ขับไล่ศัตรูออกจากประเทศ เพื่อให้แผ่นดินสงบร่มเย็นอีกครั้ง เธอจึงยอมเสียสละ แม้ว่าลูกและตัวเธอจะกินอาหารไม่อิ่มก็ตาม แต่กวนไม่เห็นด้วยกับการเสียสละครั้งนี้ เพราะว่าสิ่งที่เธอทำมันไม่ยุติธรรมสำหรับเธอและลูกๆ กวนรู้ดีว่าในขณะที่เธอกับลูกกำลังลำบาก คนที่ได้รับประโยชน์จากความเสียสละของครอบครัวเธอคือ กลุ่มคนที่เป็นชั้นผู้นำในการทำสงคราม กวนจึงพูดโน้มน้าวให้เธอยอมกินอาหารด้วย

“She frowned, irritated, “I’m not going to bargain for a few grains of rice with you. My barn used to be brimming with paddy. With my baskets of shrimp, we weren’t exactly poor. Now it’s war. How are we going to beat the invaders if everyone doesn’t bear a share of the burden?”

I shook my head. “No.”

Her voice was soft, supplicating. “Please. You’re not being reasonable. You need to eat to fight. It’s your duty.”

“Listen, elder sister, let’s drop the logical discussion. If you don’t, I’m leaving. Immediately.” I got up. I pretended to go down into the bunker to look for my knapsack. The woman gave in. She grabbed my shirt. “Okay. It’s okay. Whatever you want.”²¹

โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นกับเพียน ลวี และครอบครัวของหญิงสาว คือตัวอย่างของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามทั้งในระดับบุคคลและระดับครอบครัว นอกจากนี้ใน *Novel without a*

²¹ Ibid., p.198-199.

Name ยังกล่าวถึง ความปรารถนาทางเพศของเหล่าทหารอย่างเปิดเผย ทหารเหล่านี้อาศัยอยู่ในป่านานนับปี นอกจากจะมีชีวิตอยู่อย่างลำบากและเผชิญกับความโหดร้ายของสงคราม พวกเขา ยังไม่อาจหลีกเลี่ยงความต้องการทางเพศซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ได้ การที่ เชื่อง ทุ เอื่อง กล่าวถึงเรื่องความต้องการทางเพศอย่างตรงไปตรงมาก็เพื่อสะท้อนภาพชะตากรรมที่น่าสงสารของทหารที่ต้องเผชิญกับความเครียด ความหวาดกลัว และความกดดันจากความโหดเหี้ยมของสงครามจนไม่สามารถหาทางออกเพื่อคลายความทุกข์ของตนได้ ดังเช่น เวียง (Vieng) ทหารอาสาสมัครหญิงซึ่งมีหน้าที่ค้นหาศพทหารและฝัง อีกทั้งยังมีหน้าที่คอยสอดส่องดูแลพื้นที่ กวนเดินทางมาพบเธอเพื่อหาที่พักในระหว่างเดินทางไปหาเปียน ในสายตาของกวนเวียงจัดได้ว่าเป็นหญิงที่มีหน้าตาอัปลักษณ์ แม้ว่าเธอจะไม่ใช้คนสวยแต่ในความรู้สึกของกวนยังเห็นว่าเธอเป็นคนที่มีความจริงใจดี เมื่อเวียงขอร้องให้กวนมีเพศสัมพันธ์กับเธอ กวนกลับปฏิเสธ ไม่ใช่เพราะเธอขี้เหร่ แต่เพราะเขารู้สึกสงสารและไม่อยากทำร้ายเธอให้ตกอยู่ในสภาพที่แย่ไปกว่านี้ เพราะสงครามได้ทำลายและบั่นทอนความเชื่อมั่นและจิตใจที่ฮึกเหิมของทหาร เหลือไว้แต่เพียงจิตใจที่อ่อนแอและเหนื่อยล้า เขาจึงอยากเก็บความรู้สึกดีๆ ที่มีให้กับเธอมากกว่า และไม่ยอมให้สงครามมาทำลายชีวิตของเขาไปมากกว่านี้

"This woman was born of the war. She belonged to it, had been forged by it. It wasn't just because she was ugly that I had rejected her. I had been afraid to face myself, scared of the truth. I was a coward. Ten years of war had gone by. I had known both glory and humiliation, lived through all its sordid games. I had been defeated from the beginning. The eighteen-year-old boy who throw himself into army life was still just a boy, wandering, lost out there, somewhere just beyond the horizon. I had never really committed myself to war"²²

ในด้านความรัก ความผูกพันฉันท์พี่น้อง ในฐานะสหายร่วมรบของทหารก็มีปรากฏอยู่ตลอดทั้งเรื่องแม้ว่าจะมีไม่มาก แต่ก็เป็นเรื่องที่เต็มไปด้วยความทรงจำ เชื่อง ทุ เอื่อง อธิบายถึงภาพกิจวัตรประจำวันของทหารและเหตุการณ์ที่ทำให้พวกเขาต้องช่วยเหลือกันในยามยาก และวันเวลาที่พวกเขาสนุกสนานร่วมกัน แม้ว่าในบางครั้งพวกเขาจะทะเลาะเบาะแว้งและต่อสู้กัน แต่นั่นคือ พฤติกรรมซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้ง รัก โกรธ หลง แม้ว่าจะไม่ได้มาจากครอบครัว

²² Ibid.,p.49.

เดียวกันแต่พวกเขาก็ยังผูกพันเหมือนคนในครอบครัว การที่พวกเขาเข้าร่วมกองทัพเป็นเพราะทำตามหน้าที่ในฐานะพลเมืองชาวเวียดนาม ไม่ได้เป็นเพราะความกระตือรือร้นที่จะทำสงคราม พวกเขาต่างก็มีปัญหา มีความมุ่งมั่น และมีความใฝ่ฝัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ เชื่อง ทู เอื่อง ตั้งใจที่นำเสนอชะตากรรมของมนุษย์เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของคนและต้องการแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอ และความล้มเหลวของมนุษย์คนหนึ่ง นอกจากนี้จากนวนิยายของ เชื่อง ทู เอื่อง ยังทำให้เรารู้จักและเข้าใจชาวเวียดนามมากขึ้น ทำให้เรารู้ว่าชาวเวียดนามก็เหมือนคนทั่วไปบนโลกใบนี้ ที่ต้องการอยู่อย่างสงบและมีชีวิตที่มีความสุข แม้ว่าชาวเวียดนามจะอยู่ภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม แต่พวกเขาก็ยังต่อสู้เพื่อค้นหาตัวตนที่แท้จริงของตนเอง นั่นคือ การเคารพในความเป็นมนุษย์

อีกทั้งจากมุมมองของเชื่อง ทู เอื่องทำให้เราทราบว่า นอกจากสงครามจะส่งผลกระทบต่อชีวิตและจิตใจของบุคคลแล้วยังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวอย่างนี้อาจหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้การที่ เชื่อง ทู เอื่อง นำเสนอเรื่องราวอีกด้านหนึ่งของสงคราม โดยการวิพากษ์วิจารณ์ ชัยชนะและความชื่นชมยินดีในการทำสงครามของพรรคคอมมิวนิสต์ว่าเป็นภาพลวงตาที่เจ้าหน้าที่พรรคสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปลุกกระตือรือร้นประชาชน ถือได้ว่าเป็นการนำเสนอมุมมองด้านลบของสงครามในฐานะของผู้ที่ผ่านประสบการณ์ความโหดร้ายของสงครามและไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าว

นอกจากเชื่อง ทู เอื่องจะแสดงทัศนะที่มีต่อสงคราม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สถาบันครอบครัวเกิดความแตกแยก การพลัดพราก และการสูญเสียแล้ว ผู้วิจัยพบว่า ในนวนิยายทั้ง 4 เรื่องของ เชื่อง ทู เอื่อง ยังสะท้อนภาพสังคมทั้งก่อนและหลังจากเกิดสงครามเวียดนามได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาประวัติของ เชื่อง ทู เอื่อง ควบคู่ไปกับการอ่านนวนิยายพบว่า นอกจากเหตุการณ์สงครามเวียดนามที่มีอิทธิพลต่อการสร้างงานของเธอแล้ว สถานการณ์ทางสังคมของประเทศเวียดนามในช่วงหลังสงครามก็มีผลต่อเนื้อหาในนวนิยายของเธอเช่นกัน เพราะ เชื่อง ทู เอื่อง เป็นชาวเวียดนามคนหนึ่งที่ได้มองและติดตามความเป็นไปของประเทศบ้านเกิดของตนมาตลอด เห็นได้จากเนื้อหาที่ปรากฏในนวนิยายของเธอที่เขียนในช่วงทศวรรษที่ 1980 จนถึงทศวรรษที่ 1990 ซึ่งนอกจากจะกล่าวถึงความโหดร้ายของสงครามที่เคยเผชิญในฐานะอาสาสมัครร่วมรบ นวนิยายของเธอในระยะต่อมายังบอกเล่าเรื่องราวของชาวเวียดนามที่มีชีวิตอยู่ในช่วงหลังสงคราม ที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ชีวิตเพื่อตนเองและครอบครัว ในขณะที่บ้านเมืองกำลังปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจและสังคมขึ้นมาใหม่ เชื่อง ทู เอื่อง ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ซึ่งต้องประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับเพื่อนร่วมชาติ และในฐานะนักเขียนซึ่งตระหนักในหน้าที่ของตน เธอจึงเห็น

ว่าจำเป็นอย่างยี่งที่จะต้องเขียนในสิ่งที่ตนเห็นรอบๆ ตัว ด้วยสายตาที่ชื่อตรงไม่บิดเบือนความจริง แม้ว่าผลตอบแทนที่เธอได้รับ จะทำให้เธออยู่ในสภาพที่ไม่ต่างจากนักโทษก็ตาม²³

4.3 ภาพรวมของการปฏิรูปที่ดินและการปฏิรูปเศรษฐกิจ

หลังจากที่ประสบความสำเร็จในการสร้างพรรคแรงงานด้วยการสร้างกำลังด้านอาวุธและพลังประชาชนด้วยการปลุกสำนึกความรักชาติ เป้าหมายที่สำคัญประการต่อมา นั่นคือ การสร้างรัฐสังคมนิยมในเวียดนามเหนือ แต่อุปสรรคสำคัญอยู่ที่สภาพสังคมเวียดนามยังไม่พัฒนา เนื่องจากสังคมเวียดนามยังเป็นระบบศักดินาซึ่งเป็นปฏิปักษ์กับพรรค ดังนั้นจึงต้องล้มเลิกแนวทางศักดินาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว และพลังสำคัญในการปฏิวัติ คือ พลังประชาชนที่ประกอบด้วยกรรมกร ชาวนาและปัญญาชนของชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นแรงงานที่จะเป็นชนชั้นนำในการปฏิวัติ นอกจากนี้เวียดนามเหนือกำลังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจอย่างรุนแรง อันเป็นผลจากการทำสงครามกับฝรั่งเศส โฮจิมินห์และพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามมีหน้าที่สำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศให้กลับสู่ภาวะปกติ ด้วยเหตุนี้พรรคจึงจะต้องมีนโยบายปฏิรูปที่ดินเพื่อให้ชาวนามีที่ดิน มีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และช่วยให้ผู้ใช้แรงงานมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงจะสามารถสร้างรัฐสังคมนิยมในเวียดนามเหนือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้

พรรคจึงตัดสินใจใช้วิธียึดที่ดินมาเป็นส่วนกลางและจัดสรรที่ดินใหม่ เพื่อให้ชนชั้นชาวนาและผู้ใช้แรงงานมีที่ดินทำกิน มีการเปิดชั้นเรียนเพื่ออบรมเจ้าหน้าที่ของพรรคที่จะออกไปปฏิบัติงานปฏิรูปที่ดินในชนบทเรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับชาวนา ขณะเดียวกันก็มีการสอนทฤษฎีเกี่ยวกับการแบ่งชนชั้นชาวนาเพื่อเป้าหมายในการปฏิรูปที่ดิน โดยแบ่งชาวนาเป็น 5 ชนชั้น คือ ชาวนาที่เป็นเจ้าที่ดิน ชาวนารวย ชาวนาที่มีที่ดินขนาดกลาง ชาวนาที่มีที่ดินขนาดเล็ก และชาวนายากจนที่มีที่ดินน้อยมากหรือไม่มีที่ดิน เป็นเพียงชาวนาที่ขายแรงงาน²⁴ แต่ว่าการแบ่งชนชั้นดังกล่าวไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของชาวนาในภาคเหนือ เนื่องจากโดยทั่วไป ชาวนาในภาคเหนือที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่มีน้อยรายมาก ที่นาส่วนใหญ่กระจายอยู่ในความถือครองของชาวนารายย่อยทำให้ชาวนาเวียดนามเหนือเป็นชาวนาที่ถือครองที่ดินทำกินขนาดเล็ก (small-holder peasants) จนอาจเรียกได้ว่าไม่มีชนชั้นเจ้าที่ดินที่แท้จริง และความแตกต่างระหว่างชาวนาที่ร่ำรวยกับชาวนาที่ยากจนก็ไม่เด่นชัดมาก เพราะระบบการแบ่งปันมรดกของครอบครัวชาวนาจะ

²³ แหล่งที่มา: <http://www.fva.org/1098/story06.htm>

²⁴ สุด จอนเจดิสัน, ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 208.

กระจายทรัพย์สินของชาวนาให้เลิกไปเรื่อยๆ แล้วก็มารวมกันใหม่เมื่อมีการตั้งครอบครัว ดังนั้นชาวเวียดนามเหนือโดยปกติทั่วไปจึงมีฐานะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก อย่างไรก็ตาม ในค.ศ. 1955 สมาชิกพรรคที่เคร่งครัดในอุดมการณ์ชนชั้นต้องการปฏิรูปที่ดินตามทฤษฎีชนชั้น มีการส่งเจ้าหน้าที่พรรคออกไปทำงานร่วมกับชาวนา พร้อมทั้งมีการตั้งศาลพิพากษาเพื่อลงโทษชาวนาที่เป็น “เจ้าที่ดิน” หรือ “ชาวนารวย” ซึ่งมีกล่าวถึงใน *Paradise of the Blind* ในตอนที่ยาและป่าเต็มถูกลงโทษอย่างโหดเหี้ยม ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงในช่วงต่อไป

จากการปฏิรูปที่ดินที่เริ่มในปี ค.ศ. 1955 ได้ประสบปัญหาและก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านจากชาวนาอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดกบฏต่อต้านการปฏิรูปที่ดินของพรรค และพรรคได้ปราบปรามกบฏค่อนข้างรุนแรง ความล้มเหลวของโครงการปฏิรูปที่ดินเกิดจากปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญที่สุด อาจมาจากความเคร่งครัดในทฤษฎีชนชั้นมากเกินไป จนไม่คำนึงถึงความจริงของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวนาในภาคเหนือ ด้วยเหตุนี้ สมาชิกพรรคที่ออกไปปฏิบัติงานปฏิรูปที่ดินจึงได้รับคำสั่งให้หาตัวเจ้าที่ดินหรือชาวนารวยมาขึ้นศาลประชาชนเพื่อพิพากษาโทษ เป้าหมายดังกล่าวกลายเป็นเครื่องมือของชาวนาในการกล่าวหาตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้ตนเป็นฝ่ายถูกกล่าวหาว่าเป็นชาวนารวยหรือเจ้าที่ดิน มีการใส่ร้ายป้ายสีหรือใช้ข้ออ้างทางชนชั้นเพื่อกำจัดศัตรูหรือคนที่ตนไม่ชอบหน้า สมาชิกพรรคที่ออกไปปฏิบัติงานเองก็ยังขาดความเข้าใจที่แจ่มชัดเรื่องชนชั้น มีการเลือกปฏิบัติ เช่น ยึดที่ดินจากคนที่ถูกพิพากษาว่าเป็นชาวนารวย แต่ไม่ยอมแตะต้องที่ดินที่เป็นของญาติพี่น้องของสมาชิกพรรค ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ที่ออกไปปฏิบัติงานก็แปลกแยกจากชาวนา แม้ว่าก่อนออกไปทำงานทุกคนจะได้รับการอบรมให้ “กินแบบชาวนา อยู่แบบชาวนา นอนแบบชาวนา”²⁵ แต่ในความเป็นจริงสมาชิกจำนวนหนึ่งเข้ากับชาวนาไม่ได้ และชาวนายังเห็นความแตกต่างระหว่างเจ้าหน้าที่กับตนเอง เช่น เจ้าหน้าที่ได้รับส่วนแบ่งอาหารและเสื้อผ้าจากรัฐ ในขณะที่ชาวนาที่เข้าร่วมงานปฏิรูปที่ดินต้องรับผิดชอบดูแลตัวเองด้านอาหารการกินและเสื้อผ้า ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้ชาวนาไม่ให้ความร่วมมือและยังต่อต้านความพยายามในการปฏิรูปที่ดินอีกด้วย ชาวนาจำนวนหลายพันคนถูกตัดสินประหารชีวิตโดยไม่มีความผิด อีกหลายพันคนที่ต่อต้านถูกส่งตัวไปยังค่ายบังคับใช้แรงงาน

การต่อต้านโครงการปฏิรูปที่ดินของชาวนา ทำให้โฮจิมินห์ต้องออกแถลงการณ์ในวันที่ 18 สิงหาคม ค.ศ. 1956 ยอมรับความผิดพลาดของนโยบายปฏิรูปที่ดิน²⁶ และในเดือนกันยายน ค.ศ.

²⁵ สุด จอนเจดลิน, ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน, หน้า 209.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 210.

1656 คณะกรรมการกลางบริหารพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้เรียกประชุมสมัชชาประชุมที่ 10 เพื่อพิจารณาผลการปฏิรูปที่ดิน ที่ประชุมได้พิจารณาถึงข้อผิดพลาดของนโยบายดังกล่าวและยอมรับความผิดอีกครั้ง และมีมติว่าแม้พรรคจะผิดพลาดแต่ก็พร้อมจะยอมรับผิดและแก้ไขข้อผิดพลาด พรรคได้ขอโทษต่อครอบครัวจำนวนมากที่ถูกกล่าวหาโดยปราศจากข้อเท็จจริงว่าเป็นชนชั้นเจ้าที่ดินและไม่ให้ความร่วมมือกับพรรค พร้อมกันนี้ก็ได้ลงโทษทางวินัยกับสมาชิกพรรคที่รับผิดชอบโครงการปฏิรูปที่ดิน ผู้ที่ต้องได้รับโทษหนักที่สุดก็คือ เต๋อจิ่ง จินห์ (Truong Chinh) เขาถูกปลดจากเลขาธิการพรรค แม้ว่าจะยังคงรักษาสถานะของสมาชิกในคณะกรรมการการเมืองไว้ได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในระบบสังคมนิยมของเวียดนามเหนือนั้น ครอบครัวยังถือเป็นหน่วยการผลิตที่เล็กที่สุดในหมู่บ้าน แม้ว่าผู้ที่นิยมแนวทางสังคมนิยมอย่างเคร่งครัดจะพยายามปฏิเสธมาตลอด เพราะเกรงว่าถ้าหากครอบครัวยังเป็นพื้นฐานการผลิตและยังคงเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต จะทำให้ระบบทุนนิยมฟื้นตัวขึ้นมาอีก ทศนคติเช่นนี้ดำรงอยู่ในพรรคเป็นระยะเวลาานกว่าที่พรรคจะหันมายอมรับครอบครัวว่าเป็นหน่วยการผลิตพื้นฐานของสังคม ภายหลังเมื่อพรรคหันมาใช้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจตามแนวทางเสรีนิยมในทศวรรษที่ 1980

ต่อมาเวียดนามเหนือได้รับชัยชนะในสงครามเวียดนามและนำไปสู่การรวมเวียดนามอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1975 สิ่งแรกๆ ที่รัฐบาลเวียดนามเหนือทำเพื่อยืนยันถึงการรวมเวียดนามเข้าเป็นประเทศเดียวกันภายใต้ระบบสังคมนิยมคือ การจัดเลือกตั้งสภานิติบัญญัติชุดใหม่ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1976 เพื่อส่งคนของพรรคไปดูแลการปกครองที่ภาคใต้ ต่อมาในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน พรรคได้มีมติเปลี่ยนชื่อประเทศจาก *สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเวียดนาม* มาเป็น *สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม*²⁷

แต่การเปลี่ยนชื่อประเทศไม่ได้ช่วยให้การรวมประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวและสะดวกราบรื่น เนื่องจากเวียดนามทั้งสองภาคมีความแตกต่างทั้งระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมาอย่างยาวนาน อย่างน้อยก็ตลอดสมัยที่อยู่ภายใต้อาณานิคมฝรั่งเศส มาจนถึงยุคก่อนสงครามเวียดนามจะยุติ ภาคเหนือและภาคใต้มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมต่างกันคนละขั้ว ขณะที่ภาคเหนือเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบสังคมนิยมมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 ภาคใต้พัฒนาสังคมไปตามแนวทางทุนนิยม – เสรีนิยมภายใต้การอุปถัมภ์ของสหรัฐอเมริกา ดังนั้นความ

²⁷เซียดเกียรติ อัดถากร, *ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม: Communist Movement in Vietnam*, (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2540), หน้า 126.

พยายามของเวียดนามเหนือที่จะรวมภาคใต้เข้ามาสู่ระบบสังคมนิยมภายหลัง ค.ศ. 1975 จึงจะไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้อย่างรวดเร็วเหมือนการเผด็จศึกในเดือนเมษายน ค.ศ. 1975

การปรับโครงสร้างการจัดตั้งครั้งสำคัญภายหลังการรวมชาติ เกิดขึ้นระหว่างสมัชชาครั้งที่ 4 ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1976 อันนับเป็นการประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคเป็นครั้งแรกหลังการรวมประเทศ ในที่ประชุมสมาชิกจะต้องตัดสินใจเลือกแนวทางในการพัฒนาประเทศ ปัญหาใหญ่ที่สุดคือ ทำอย่างไรจึงจะรวมภาคใต้เข้ามาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้ระบบสังคมนิยม เพราะในภาคใต้มีชนชั้นกลางและพ่อค้าชาวจีนที่ควบคุมเศรษฐกิจตามเมืองใหญ่ๆ เอาไว้ ขณะเดียวกันพรรคจะปล่อยให้ระบบทุนนิยมในภาคใต้ดำเนินต่อไปเช่นนี้ไม่ได้เช่นกัน เพราะขัดกับอุดมการณ์สังคมนิยมของประเทศ แต่การที่จะยกเลิกระบบเสรีนิยมโดยทันทีคงจะเป็นไปไม่ได้ เพราะเศรษฐกิจโดยรวมของทั้งประเทศก็ยังมีปัญหาและต้องได้รับการฟื้นฟู ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชนชั้นกลางและพ่อค้าด้วยเหตุนี้ มติของที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติ ครั้งที่ 4 จึงออกมาในลักษณะของการประนีประนอมคือ ยืนยันยอมให้ภาคเอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ขณะเดียวกันรัฐก็เริ่มเข้าครอบครองปัจจัยการผลิตบางสาขา เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้ภาคเอกชนก่อนที่รัฐจะเข้าไปเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งหมด²⁸

นอกจากนี้รัฐบาลคอมมิวนิสต์ยังหาทางฟื้นฟูบูรณะด้านสังคมในเวียดนามใต้ ด้วยการกำหนดมาตรการสร้างความชอบธรรมให้แก่ระบบการปกครองด้วยการให้ประชาชน "มีส่วนร่วม" ในรูปแบบต่างๆ เช่น การรณรงค์ด้านวัฒนธรรม ด้านการศึกษา และการหลีกเลี่ยงการต่อสู้ทางชนชั้น ซึ่งในระยะแรกๆ ไม่เพียงแต่ช่วยลดปัญหาการต่อต้านจากมวลชนในเวียดนามใต้ และลดความแตกแยกระหว่างประชาชนกับระบอบปกครอง แต่ที่สำคัญไม่น้อยคือ เป็นการปลูกฝังให้ประชาชนกลายเป็น "คนสังคมนิยม" (socialist man)²⁹ ขึ้นมานั่นเอง

แต่ทว่า ภายหลังจากความพยายามสถาปนาระบบสังคมนิยมในภาคใต้ได้เพียงไม่กี่ปี เวียดนามกลับต้องเผชิญปัญหาความล้มเหลวทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาห้าปีฉบับที่

²⁸ สูด จอนเจดลิน, เวียดนามกับการปฏิรูปประเทศตามนโยบายได้ย เมย์ (พ.ศ. 2529 - 2539), (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 16-17.

²⁹ ริระ นุชเบียม, เวียดนามหลัง 1975, (กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2537), หน้า 118.

สอง (ค.ศ. 1976 - 1980)³⁰ ความล้มเหลวดังกล่าวทำให้ผู้นำระดับสูงของประเทศเห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับแนวทางในการสร้างประเทศใหม่ ดังนั้นที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคครั้งที่ 5 ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1982 จึงตกลงปรับแนวทางในการพัฒนาประเทศ ด้วยการมีมติรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของเวียดนาม จากการมุ่งสร้างอุตสาหกรรมของรัฐไปเป็นการพัฒนาที่สมดุลกันระหว่างภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมส่วนหนึ่งจะต้องมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตทางการเกษตร

กล่าวโดยสรุปก็คือ นับตั้งแต่ ค.ศ. 1979 ที่เริ่มกระบวนการสร้างรัฐสังคมนิยมขึ้นในภาคใต้ อย่างจริงจังมาจนถึง ค.ศ. 1985 ก่อนจะก้าวเข้าสู่ยุคการปฏิรูปอย่างเต็มตัว ภาพการพัฒนาประเทศเวียดนามจึงมีลักษณะผสม เริ่มตั้งแต่ระยะ ค.ศ.1976-1979 ซึ่งเป็นระยะที่กระแสดังกล่าวสร้างรัฐสังคมนิยมทั่วประเทศกำลังเข้มข้น พรรคเน้นการสร้างเวียดนามให้เป็นรัฐสังคมนิยมโดยมุ่งพัฒนาการลงทุนด้านอุตสาหกรรมหนักเพียงไม่กี่ประเภทในภาคเหนือ โดยมีเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมในภาคใต้เป็นฐานรองรับ ขณะเดียวกันพรรคก็ได้เข้าไปเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางการผลิตทั้งภาคธุรกิจการค้าและภาคเกษตรกรรมในภาคใต้ เมื่อผนวกกับปัญหาเศรษฐกิจในปี 1958 ที่รัฐบาลประกาศใช้มาตรการทางเศรษฐกิจใหม่ 2 ประการ ได้แก่ มาตรการแรกรัฐบาลยกเลิกจ่ายเงินอุดหนุนระบบปันส่วนอาหารแก่คนงานและลูกจ้างของรัฐ เพราะการที่รัฐบาลเข้ามาพยุงระบบปันส่วนทำให้รัฐบาลมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลจนนำไปสู่การขาดดุลงบประมาณ ส่วนมาตรการที่สอง คือ การปรับค่าเงินด่ง (Dong – สกุลเงินตราเวียดนาม) เพื่อให้เงินแพงขึ้นเพื่อชดเชยจากการที่คนงานต้องสูญเสียสวัสดิการจากระบบปันส่วนอาหาร โดยให้เงินด่งใหม่ 1 ด่ง มีค่าเท่ากับเงินด่งเก่า 10 ด่ง อีกทั้งรัฐบาลยังขึ้นเงินเดือนให้ลูกจ้างและเจ้าหน้าที่รัฐ จากมาตรการทางเศรษฐกิจดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประชาชนอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ และกลายเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลต้องแก้ไข

ในช่วงครั้งแรกของทศวรรษที่ 1980 เวียดนามต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจหลายด้าน โดยเฉพาะการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคได้ไม่พอกับความต้องการ การกระจายสินค้าไม่ทั่วถึงส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนเวียดนามโดยทั่วไปเป็นอย่างมาก ปัญหาเศรษฐกิจที่รุมเร้าประเทศผลักดันให้พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามต้องหาทางแก้ไขอย่างจริงจัง ดังนั้น ในการประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคครั้งที่ 6 ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1986 จึงได้หยิบยกการปฏิรูป

³⁰ แผนพัฒนาห้าปีฉบับที่สอง (ค.ศ. 1976 - 1980) มุ่งเน้นที่จะเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจภาคใต้ไปสู่ระบบสังคมนิยม โดยการนำส่วนเกินของผลผลิตทางการเกษตรของภาคใต้ไปสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ

ประเทศมาพิจารณาอย่างจริงจัง นายเหงียน วัน ลินห์ (Nguyen Van Linh) สมาชิกพรรคระดับสูงซึ่งนิยมการปฏิรูปได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคสืบแทนนายเลสวน (Le Duan) อดีตเลขาธิการพรรคผู้ได้ชื่อว่าเคร่งครัดในอุดมการณ์สังคมนิยม การที่นายเหงียน วัน ลินห์ ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำพรรค จะมีผลสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศ หลังจากเข้ารับตำแหน่งได้ไม่นาน เหงียน วัน ลินห์ ได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ประชาชน (Nhan Dan-เยินู เซิน) ซึ่งเป็นกระบอกเสียงของพรรค บทความนี้ได้ชี้ให้เห็นปัญหาเร่งด่วนของชาติและชี้ว่าถึงเวลาแล้วเวียดนามจะต้องปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคมเสียใหม่ เขากล่าวว่าปัญหาเศรษฐกิจ สังคมที่สำคัญขณะนี้ คือ การที่กำลังการผลิตและประสิทธิภาพทางการผลิตของประเทศต่ำมาก และส่งผลให้กระจายสินค้าอุปโภคบริโภคทำได้ไม่ทั่วถึงและเพียงพอ

การตระหนักร่วมกันในหมู่ผู้นำเวียดนามถึงปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งอาจส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมือง ทำให้สมัชชาแห่งชาติครั้งที่ 6 อนุมัติแผนการปฏิรูปประเทศที่เรียกว่านโยบายโด่ย เม้ย (Doi แปลว่าเปลี่ยน Moi แปลว่าใหม่ เมื่อรวมกันจึงมีความหมายว่า การปฏิรูปหรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง) การปฏิรูปดังกล่าวเน้นที่เศรษฐกิจ ด้วยความเชื่อว่าความมั่นคงทางเศรษฐกิจจะนำไปสู่การมีเสถียรภาพทางการเมืองและสังคม หัวใจสำคัญของการปฏิรูปเศรษฐกิจอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงสำคัญ 3 ประการ³¹ คือ

1. การเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์ทางการผลิตที่จะลดการควบคุมจากส่วนกลางลง และอาศัยกลไกตลาดมากขึ้น
2. การปรับปรุงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
3. การปรับปรุงความคิดและอุดมการณ์ของคนในสังคม

ดังนั้น การปฏิรูปเศรษฐกิจหรือโด่ย เม้ย ก็คือการทำให้เกิดระบบตลาดรัฐกิจในรัฐสังคมนิยม โดยการปฏิรูปการบริหารของรัฐด้านเศรษฐกิจ หรือที่ในโลกตะวันตกเรียกว่า "Market Socialism" หรือ "Market Oriented Economy"³² นั่นเอง

³¹ สุด จอนเจดสิน, ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 298.

³² พรเพ็ญ อันตระกูล, เวียดนามสู่สหประชาชาติใหม่, คำบรรยายพิเศษสำหรับสถาบันวิจัยทางยุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในหลักสูตรการปฐมนิเทศนายทหารชั้นนายพลของกองทัพไทย รุ่นที่ 10 เรื่อง เวียดนาม: ประเทศที่ควรจับตามอง วันที่ 24 พฤษภาคม 2543 สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ . หน้า 69.

กล่าวได้ว่า นับตั้งแต่ ค.ศ. 1986 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เวียดนามก้าวสู่ยุคแห่งการปฏิรูปอย่างแท้จริง แม้ว่าตลอดระยะเวลา นับตั้งแต่ ค.ศ. 1986 มีหลายครั้งที่ผู้นำระดับสูงในพรรคสายที่เคร่งครัดในอุดมการณ์สังคมนิยม จะมีที่ท่าไม่ไว้ใจการปฏิรูป โดยเฉพาะการเติบโตของเศรษฐกิจการตลาดและเสรีนิยมว่าจะมีผลบั่นทอนอุดมการณ์สังคมนิยมให้อ่อนแอลง แต่กระแสการปฏิรูปและผลสำเร็จของการปฏิรูปเศรษฐกิจก็รวดเร็วเกินกว่าที่ฝ่ายอนุรักษนิยมในพรรคจะสามารถหยุดยั้งไว้ได้ ทางหนึ่งของการลดความขัดแย้งในการดำเนินการปฏิรูป คือ การประนีประนอมอำนาจทางการเมืองในการกำหนดแนวทางปฏิรูปเศรษฐกิจเสรีนิยมแบบสามประสาน (Troika) ที่พรรคจะแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูงจากสายอนุรักษนิยมสายที่เป็นกลาง และสายปฏิรูปเข้าวางแผนการพัฒนาประเทศร่วมกัน การประนีประนอมดังกล่าวนอกจากจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างแนวทางอนุรักษนิยมกับแนวทางปฏิรูปแล้ว ยังชี้ให้เห็นการแบ่งปันอำนาจระหว่างภาคเหนือและภาคใต้ด้วย

จะเห็นได้ว่า แม้ว่าการปฏิรูปประเทศของเวียดนามนั้นมีเป้าหมายการปฏิรูปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม แต่ดูเหมือนว่าการปฏิรูปทั้งสามด้านนั้น การปฏิรูปทางเศรษฐกิจมีความก้าวหน้ามากที่สุด ในขณะที่การปฏิรูปทางการเมืองและสังคมดำเนินไปอย่างเชื่องช้า สาเหตุสำคัญอาจเกิดจากความหวาดระแวงของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามที่เกรงว่าจะปฏิรูปทางการเมืองในแนวทางเดียวกับเศรษฐกิจ แต่พรรคคอมมิวนิสต์ย่อมต้องการเห็นการเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายการลงทุนของต่างประเทศในเวียดนามมากกว่า เพราะการลดการควบคุมจากส่วนกลาง มีผลทำให้พัฒนาเศรษฐกิจทั้งด้านเกษตร พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมและการลงทุนจากต่างประเทศ เวียดนามในช่วงเกือบสองทศวรรษสุดท้ายก่อนสิ้น ค.ศ. 2000 เติบโตรวดเร็วขึ้นมาก ความเติบโตเหล่านี้ เกิดจากการที่พรรคใช้มาตรการผ่อนคลายการควบคุมจากส่วนกลาง และดำเนินตามแนวทางเสรีนิยม พร้อมทั้งมีมาตรการต่างๆ เชิญชวนนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาดำเนินธุรกิจ ในเวียดนาม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ มติที่ 10 เดือนเมษายน ค.ศ. 1988 พรรคคอมมิวนิสต์ได้ยกเลิกบทบาทของสหกรณ์ในการบริหารและการผลิตทางการเกษตร และยอมรับว่า **ครอบครัว** คือหน่วยการผลิตที่เล็กที่สุดในสังคมเวียดนาม และนับจากนี้ หน่วยครอบครัวมีอิสระและเสรีภาพในการผลิตและการจัดการกับผลผลิต

แต่ในช่วงปลาย ค.ศ. 1989-1990 การปฏิรูปที่ดูเหมือนว่าจะดำเนินไปด้วยดีจึงสะดุดลง ผู้นำพรรคสายอนุรักษนิยมดูเหมือนจะมีเสียงขึ้นมากในการนำพรรคเพื่อวางแผนการบริหารประเทศ พรรคได้เรียกประชุมคณะกรรมการกลางพรรคครั้งที่ 7 ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1989 ที่ประชุมพรรคครั้งนี้ได้ข้อสรุปว่า ขณะนี้เวียดนามกำลังเผชิญกับปัญหาด้านอุดมการณ์อย่างรุนแรง

อันเป็นผลมาจากการปฏิรูปเศรษฐกิจที่รวดเร็วเกินไป จนทำให้กระแสทุนนิยมและชนชั้นกรรมที่เริ่มก่อตัวขึ้นมาทำทาบกับอุดมการณ์สังคมนิยมของพรรค ในแถลงการณ์ปิดการประชุมครั้งนี้ พรรคแสดงท่าทีอย่างชัดเจนว่าจะต้องชะลอการปฏิรูปให้ช้าลง และจะไม่มี การปฏิรูปทางการเมืองอย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะการปฏิรูปใดๆ ที่จะทำให้พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามสูญเสียการนำและอำนาจควบคุมทางการเมือง³³

และในช่วงที่กระแสด้านการปฏิรูปกำลังรุนแรงนี้ มีผู้ที่นิยมการปฏิรูปหลายคนที่ถูกจับกุมคุมขัง เพราะแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับนโยบายของพรรค เช่น ดอน เวียด หวด (Doan Viet Hoat) นักหนังสือพิมพ์ในนครโฮจิมินห์ ถูกจับขังด้วยข้อหาพยายามล้มล้างรัฐบาลหลังจากเขียนบทความลงในนิตยสารเรียกร่องประชาธิปไตย พันเอกบูยติน (Bui Tin) อดีตรองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชน (Nhan Dan) ได้ตัดสินใจแปรพักตร์และอพยพไปอยู่ฝรั่งเศส เนื่องจากเขาไม่เห็นด้วยกับแนวทางการต่อต้านการปฏิรูปเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งพรรคกำลังปฏิบัติอยู่ในระยะเวลาดังกล่าว รวมทั้งไม่เห็นด้วยกับสมาชิกพรรคระดับสูงที่กล่าวหาเขาว่าไม่ซื่อสัตย์ และนักเขียนหญิง ชื่อ หู ฮีอง (Duong Thu Huong) ซึ่งเขียนนวนิยายที่เปิดเผยโฉมหน้าของสังคมนิยมเวียดนามภายใต้การนำของพรรคในแง่ลบ จึงถูกขับออกจากพรรคและถูกจำคุก

อย่างไรก็ตามกระแสต่อต้านการปฏิรูปของสายอนุรักษนิยมในพรรค ดูท่าทางจะจางลงในปลายปี ค.ศ.1990 เพราะว่ จุดมุ่งหมายของพรรคคอมมิวนิสต์ที่สำคัญมีอยู่สองประการ คือ การสร้างความเติบโตและความอยู่ดีกินดีทางเศรษฐกิจกับขณะเดียวกันก็ยืนยันการผูกขาดอำนาจทางการเมืองซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดแย้งอยู่ในตัว ดังนั้นเวียดนามในสหัสวรรษใหม่ จึงเป็นสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อทุกส่วนในสังคม โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดในระดับบุคคลและครอบครัว ซึ่งได้รับผลจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองมากที่สุด

4.4 ทิศนะด้านการเมืองและการปกครอง

แม้สงครามและการปฏิวัติก่อให้เกิดความแตกแยก และเป็นเหมือนบาดแผลที่ยากจะลบเลือนไปจากความทรงจำและความรู้สึกกันขมขื่นของครอบครัวได้ แต่ก็ยังมีเหตุการณ์หนึ่งที่ไม่เคยลบเลือนไปจากใจชาวเวียดนามเหนือได้เช่นกันนั่นคือ การปฏิรูปที่ดินในระหว่างปี 1954 - 1957

³³ สุด จอนเจดสิน. เวียดนามกับการปฏิรูปประเทศตามนโยบายโดย เมย์ (พ.ศ.2529-2539).(กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2543), หน้า 38.

ซึ่งเปรียบเสมือนมรดกแห่งความเจ็บปวดที่ชาวเวียดนามไม่สามารถลืมเหตุการณ์นี้ไปได้ อีกทั้งยังเป็นเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการปฏิรูปทางการเมืองที่มีต่อสถาบันครอบครัวเวียดนามอย่างชัดเจน

4.4.1 ผลกระทบจากการปฏิรูปที่ดินต่อบุคคลและครอบครัว

จากเรื่อง *Paradise of the Blind* เป็นเสมือนภาพจำลองเหตุการณ์ในวัยเยาว์ของ เซื่อง ทู เฮือง ในขณะที่เธออายุเพียง 8 ปี แต่เธอก็ยังจดจำภาพอันโหดร้ายของเจ้าหน้าที่สั่งลงโทษให้ประหารชีวิตเจ้าของที่ดิน และเธอได้ถ่ายทอดบรรยากาศแห่งความโหดร้ายนี้ลงในนวนิยาย ซึ่งเป็นภาพในตอนป่าเต็งและย่าของหัง ถูกจับมาคุกเข่าต่อหน้าคนในหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านที่ยากจนซึ่งได้รับการอบรมจากเจ้าหน้าที่พรรค เป็นผู้ประณามและด่าทอด้วยถ้อยคำรุนแรง กล่าวหาบรรดาเจ้าของที่ดินซึ่งมีป่าเต็งและย่าของหังรวมอยู่ด้วยว่าเป็นพวกแสวงหาผลประโยชน์บนความทุกข์ยากของคนจน (exploiters)

“My mother never understood the tragedy that had befallen her. Like so many others at this time, she began to live in constant terror. Uncle Chinh struck hard and fast. My grandmother and my aunt were forced to prostrate themselves, heads bowed, arms crossed behind their backs, in the communal village courtyard. Facing them, behind a blaze of torches, sat the people of our village. They obeyed orders: “Listen to our denunciation of their crimes. Then, shout a slogan: ‘Down with the landowning classes!’ Raise your fist like this and scream: ‘Down, down!’”

They were told that the louder they screamed, the greater their fervor and the firmer the proof of their revolutionary spirit, of the hatred they felt for the “exploiters,” the landowning classes. Among these so-called “exploiters” were many well-to-do villagers, people who owned just a bit of land, who cherished their rice paddies like their own flesh.”³⁴

³⁴ Doung Thu Huong, *Paradise of the Blind*, Trans. Nina McPherson (USA: Penguin Books, 1993), p.24 - 25.

จากเหตุการณ์ครั้งนั้น สร้างความอับศอดสู และความเจ็บปวดทั้งร่างกายและจิตใจ มาสู่ครอบครัวของป้าเต็ม และครอบครัวของแม่ นอกจากป้าเต็มกับย่าจะถูกประณามต่อหน้าคนจำนวนมาก ป้าเต็มกับย่ายังถูกเจ้าหน้าที่ลงโทษด้วยการยึดทรัพย์สินและที่ดินทั้งหมด อีกทั้งยังทรมานป้าเต็มกับย่าและเจ้าของที่ดินคนอื่นๆ โดยให้ลงไปนั่งในหลุมลึกรวมกันอย่างแออัด จนเป็นเหตุให้ย่าต้องจบชีวิตลงเนื่องจากทนการทรมานไม่ไหว สะท้อนให้เห็นถึงความไร้มนุษยธรรม และความทารุณโหดเหี้ยมที่ป้าเต็มกับย่าได้รับ ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่เหยียบย่ำทำลายความเป็นมนุษย์อย่างสิ้นเชิง

During the second denunciation session, my grandmother and my anunt were forced to squat in a deep pit. In this position, a human being felt the full weight of helplessness. You were meant to feel cowardice, baseness, humiliation, exile. It broke even the strongest. My grandmother fell ill and died. Only my aunt Tam persevered, her nerves hard as stone.³⁵

นอกจากนี้ เชื่อง ฑู เฮือง ยังประณามเจ้าหน้าที่และสมาชิกพรรคที่โง่เขลา ขาดความเข้าใจในอุดมการณ์และหลักการทางชนชั้นอย่างแท้จริง เห็นได้จากความพยายามของเจ้าหน้าที่ซึ่งกล่าวหาเจ้าของที่ดินว่าเป็นพวกแสวงหาผลประโยชน์ ทั้งที่คนเหล่านั้นมีที่ดินอยู่ไม่มากก็ตาม อีกทั้งยังใช้วิธีการตัดสินโทษด้วยการทรมานในรูปแบบต่างๆ แสดงให้เห็นถึงความไร้มนุษยธรรมเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้พวกเจ้าหน้าที่ยังพยายามให้เกษตรกรที่มีฐานะยากจนซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นล่าง มารับหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปที่ดิน โดยการให้พวกเขาขึ้นมามีบทบาทสำคัญแทนชนชั้นเจ้าที่ดิน แต่กลับกลายเป็นว่าคนเหล่านี้โง่เขลาเกินกว่าที่จะเรียนรู้ความหมายของการปฏิรูปที่ดินและระบบชนชั้นอย่างแท้จริง ทั้งเจ้าหน้าที่และชาวนาที่ยากจนต่างก็ประพฤติและปฏิบัติตนในทางที่ผิด เห็นได้จากการที่เจ้าหน้าที่พรรค เช่น อาจิ้นห์ (Chinh) แต่งตั้งคนงานสองคนคือ ง็อก บิค (Ngoc Bich) กับ นาน (Nan) ขึ้นมาเป็นผู้สนับสนุนการปฏิรูปที่ดิน (Pillar of the Land Reform) และยังเลื่อนชั้นทางสังคมให้มาเป็นชนชั้นแรงงานเกษตรกรรม (agricultural proletariat) ทั้งๆ ที่พวกเขามีความประพฤติชั่วร้าย ไม่มีคุณสมบัติที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่อาจิ้นห์ก็ยังยึดมั่นอยู่กับหลักการปฏิรูปที่ดิน โดยไม่สนใจเรื่องความถูกต้องและความยุติธรรม

³⁵ Doung Thu Huong, *Paradise of the Blind*, p.29.

อีกทั้งพฤติกรรมของอาจิ้นห์เองก็แสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัว บ้าอำนาจ และไร้มนุษยธรรม เพราะแม้แต่สามีของพี่สาวคือ โต้ิน (Ton) ซึ่งเป็นพ่อของหั่ง เขาเป็นคนดีและไม่เคยรังแกคนยากจนก็ต้องถูกลงโทษด้วย เนื่องจากเขาอยู่ในฐานะชนชั้นเจ้าของที่ดิน อีกหั่งยังบังคับให้เกว่ (Que) พี่สาวของตนเลิกกับโต้ิน เพราะไม่ยอมให้ชื่อเสียงและตำแหน่งของตนต้องถูกทำลายลง เพราะมีพี่สาวที่แต่งงานกับเจ้าของที่ดิน แสดงให้เห็นถึงธาตุแท้ในจิตใจของอาจิ้นห์ที่มุ่งแต่จะสร้างชื่อเสียง เกียรติยศของตน มากกว่าจะทำเพื่ออุดมการณ์และความถูกต้อง

They were both silent for a long time, and then my uncle continued, "For the last three generation, our family ha lived off the sweat of their own labor ... or through the practice of traditional medicine. The Do family never owned rice paddy, not even the tiniest patch. That is why, today, I have been promoted to chief of the village Land Reform Section. If you continue to mix with these landowners, they will denounce me to my superiors. My authority and my honor will be ruined."³⁶

พฤติกรรมของอาจิ้นห์ (Chinh) สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของเจ้าหน้าที่พรรคซึ่งยึดมั่นในหลักการมากเกินไป ทำให้ขาดความเข้าใจและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางที่ถูกต้องได้อย่างเช่น การนำทฤษฎีชนชั้นมาตัดสินคุณค่าของคน แทนการพิจารณาจากความเป็นจริงด้วยความถูกต้องยุติธรรม หรือการเข้าไปแทรกแซงชีวิตครอบครัวโดยสนับสนุนให้มีการแต่งงานในชนชั้นเดียวกัน เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชน รวมทั้งยังทำลายระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวด้วยการเข้าไปควบคุม เปลี่ยนแปลง และกำหนดค่านิยม ความเชื่อขึ้นมาใหม่ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมประชาชนและการสร้างสังคมตามแนวทางสังคมนิยม

อีกทั้งผลจากการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งถูกนำเสนอผ่านมุมมองของผู้หญิงสามคน สามวัย ได้แก่ เกว่แม่ของหั่ง ป้าเติม และหั่ง ที่ต้องต่อสู้ดิ้นรน ผ่านความทุกข์ยากลำบาก และมีความทรงจำอันแสนเจ็บปวด จากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัวไป มีผลให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของป้าเติม (พี่สาวของโต้ิน) และครอบครัวของเกว่ (พี่สาวของอาจิ้นห์) ต้องโกรธเคืองกัน ไม่มีทางที่จะหวนกลับมา มีความสัมพันธ์ที่ดีดังเดิมได้ เนื่องจากอาจิ้นห์ ซึ่งเป็นนักปฏิรูปที่ดิน ได้เข้ามาทำลายชีวิตคนในครอบครัวของป้าเติม และยังทำลายเกียรติยศ ศักดิ์ศรีและความเป็น

³⁶ Ibid., p.31.

มนุษย์ของป่าเดิม จนกลายเป็นความทรงจำที่ยากจะลืมเลือนได้ หังจึงต้องพาตัวเองให้พ้นจากความอาฆาตพยาบาทและแรงต่อต้านของป่าและแม่ เธอจึงตัดสินใจขายบ้านของป่าเดิมซึ่งป่าได้มอบไว้ให้เธอก่อนตาย เพราะหังไม่อยากจะให้ความทรงจำอันโหดร้าย และความโกรธแค้นที่เคยมีในอดีตรบกวนจิตใจเธออีกต่อไป

“...Forgive me, my aunt : I'm going to sell this home and leave all this behind. We can honor the wishes of the dead with a few flowers on a grave somewhere. I can't squander my life tending these faded flowers, these shadows, the legacy of past crimes.”³⁷

ในเรื่อง *Paradise of the Blind* ยังแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งทำลายความสุขและความฝันของผู้หญิงคนหนึ่ง ที่อยากจะแต่งงานและมีครอบครัวที่อบอุ่น ป่าเดิมคือ ตัวแทนของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว แม้ว่าป่าเดิมจะมีชีวิตรอดจากการปฏิรูปที่ดิน แต่เธอก็ต้องสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างไป แม่ของเธอตาย น้องชายต้องหนีออกจากหมู่บ้านและเสียชีวิตในเวลาต่อมา ทรัพย์สินและที่ดินทั้งหมดถูกริบเป็นสมบัติของรัฐ บ้านที่เคยอาศัยถูกทำลายด้วยน้ำมือของชาวนายากจนที่เข้ามาครอบครองในช่วงการปฏิรูปที่ดิน ความเจ็บปวดที่ป่าเดิมได้รับเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เธอต้องสู้ด้วยการทำงานอย่างหนัก ส่วนหนึ่งของการแก้แค้นของเธอคือ การสร้างฐานะให้ร่ำรวยมากขึ้น มากกว่าตอนที่เธออยู่ในฐานะของลูกสาวเจ้าของที่ดิน เพราะเป็นหนทางเดียวที่จะฟื้นฟูเกียรติยศของครอบครัวและให้ได้การยอมรับจากชาวนาคนอื่นๆ ป่าเดิมจึงทำงานอย่างหนักจนไม่มีเวลาคิดถึงเรื่องการมีครอบครัว หลังจากป่าเดิมตาย หังพบชุดแต่งงาน เครื่องสำอาง และเงินก้อนใหญ่ในบ้านของป่าเดิม ของที่หังพบแสดงให้เห็นว่าป่าเดิมอยากแต่งงานมีครอบครัว แต่แผนการของป่าต้องถูกทำลายลง เพราะโคกนาฏกรรมที่เกิดจากการปฏิรูปที่ดิน ชีวิตของป่าเดิมจึงเป็นชะตากรรมของผู้หญิงคนหนึ่งที่น่าสงสาร เพราะแม้แต่ความฝันที่อยากจะมียุวกก็มีอาจเป็นจริงได้

“It was a thick wad of bills the likes of which no one would ever give to a child. I was shaking now. How could I take the money of a woman who had never known motherhood, or a man's love, who had camped out on tree roots for a whole winter, slept with a knife under her

³⁷ Ibid., p.258.

neck? She had saved this money, note by note. This was her revenge, her only answer to existence.”³⁸

ด้วยเหตุนี้ป่าเต็งจึงหันมาทุ่มเท ดูแลเอาใจใส่ และมอบความรักให้กับหังซึ่งเป็นหลานของเธอเพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดหายไป ความฝันของป่าเต็งที่อยากจะแต่งงานมีครอบครัวและมีลูกคือ ความสุขที่ผู้หญิงทุกคนปรารถนา โดยเฉพาะสังคมเวียดนามที่ยังรักษาค่านิยมตามลัทธิขงจื้อ ในด้านการแต่งงานและการมีบุตร ผู้หญิงชาวเวียดนามยังคงเชื่อว่า สิ่งที่จะทำให้ชีวิตมีคุณค่าและมีความสุข คือ การได้แต่งงานกับคู่ครองที่เหมาะสม สืบเนื่องจากสภาพิตเวียดนามที่ยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน คือ ผู้หญิงที่ปราศจากสามีเปรียบเสมือนเรือที่ปราศจากหางเสือ (*Thuyen khong lai nhu gai khong chong*)³⁹ อีกทั้งยังปรารถนาที่จะมีบุตรชายไว้สืบสกุล เพราะการมีบุตรชายสามารถเป็นหลักประกันที่มั่นคงแก่ชีวิตผู้หญิง ซึ่งทำให้เธอมีบทบาทและความสำคัญในครอบครัวมากขึ้นในระดับหนึ่ง แม้ว่าค่านิยมดังกล่าวจะไม่ยึดถือมากเหมือนในอดีต แต่ก็ยังเป็นสิ่งสำคัญที่ชาวเวียดนามไม่อาจมองข้ามไปได้⁴⁰

สำหรับแก้วแม่ของหังก็เป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงความเสียสละของผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งยังคงยึดถือขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และค่านิยมของครอบครัว โดยยกย่องและให้สิทธิกับเพศชายมากเกินไป ตั้งแต่เล็กจนโตหังไม่เคยได้รับความรักจากแม่อย่างเต็มที่ เมื่อป่าเต็งเข้ามาดูแลเอาใจใส่หังในด้านการเรียนและด้านการเงิน ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับเธอห่างเหินกันมากขึ้น รอยร้าวที่เกิดขึ้นในใจระหว่างป่าเต็งกับแม่ยากที่จะประสานกันได้ เมื่อป่าเต็งรู้ว่าแก้วแม่ของหังยังคงรักและห่วงใยดูแลเงินหัง ทั้งๆ ที่เขาคือ ผู้ที่ทำลายความสุขของครอบครัว ป่าเต็งจึงรู้สึกโกรธแค้นของหังมากขึ้น แต่สำหรับหังเธอไม่ต้องการสิ่งใดนอกจากความรักของแม่ และอยากให้แม่เข้าใจเธอว่าการที่เธอยอมรับป่าเต็งเข้ามาในชีวิตก็เพราะว่าเธอซาบซึ้งในความทุ่มเทและความเสียสละที่ป่ามีให้กับเธอ อีกทั้งป่าคือคนที่เชื่อมโยงเธอให้ได้คิดถึงพ่อที่ตายจากไป หังจึงอยากให้แม่เข้าใจ แต่แม่ของเธอกลับมีความคิดที่ขัดแย้งออกไป สิ่งที่แก้วทำนั่นคือ การให้อภัยและทนรับความเจ็บปวดจากการกระทำของน้องชาย โดยที่เธอไม่เคยกล่าวโทษเขาเลยแม้แต่ชนิด

³⁸ Ibid., p. 99 .

³⁹ ไสภนา ศรีจำปา, *สุภาษิตเวียดนาม เล่ม 2* (นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542) , หน้า 44.

⁴⁰ Daniel Goodkind, "Rising Gender Inequalities in Vietnam Since Reunification". *Pacific Affairs*, Volumn 68, Issue 3 (Autumn, 1995) : 351.

เดียว อีกทั้งยังคอยดูแลเอาใจใส่ห่วงใยไปถึงหลานชาย 2 คน ซึ่งเป็นลูกของอาจิ้นห์ ด้วยเหตุผลเพียงอย่างเดียวคือ พวกเขาคือผู้ที่สืบทอดตระกูลต่อไป

หังจึงรู้สึกเสียใจและผิดหวังในตัวแม่มาก ขณะเดียวกันเธอก็รู้สึกโกรธแค้นอาจิ้นห์ที่ไม่เคยทำอะไรเพื่อครอบครัว กลับสร้างแต่ปัญหาให้คนอื่นต้องช่วยแก้ไข จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงอาจวิเคราะห์ได้ว่า แม้พรรคคอมมิวนิสต์กับรัฐบาลจะเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในครอบครัวและสังคมเทียบเท่ากับผู้ชายมากขึ้น แต่ในความเป็นจริงยังคงมีความแตกต่างทางเพศปรากฏอยู่ เห็นได้จากการที่เกวดูแลอาจิ้นห์ซึ่งเป็นน้องชายของเธอ แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงยังเป็นผู้รับผิดชอบครอบครัวและทำงานอย่างหนัก ในขณะที่เดียวกันก็ต้องดูแลผู้ชายด้วย ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันระหว่างความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเวียดนามกับนโยบายทางการเมืองซึ่งพรรคพยายามกำหนดขึ้นตามแนวทางสังคมนิยม

จึงอาจกล่าวได้ว่าชะตากรรมที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงทั้งสามคนนั้น นอกจากจะเป็นผลจากการปฏิรูปที่ดินแล้ว ยังเป็นผลจากอิทธิพลของสังคมที่ยกย่องให้เพศชายเป็นผู้นำและมีความสำคัญต่อครอบครัวมากเกินไป จนทำให้เพศหญิงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลจากแนวคิดดังกล่าว โดยไม่สามารถเป็นอิสระอย่างแท้จริง นอกจากนี้ในทัศนะของ เชื่อง ทุ ฮีอง ยังมองว่าการปฏิรูปที่ดินเป็นแผนการในอุดมคติที่เวียดนามรับมาจากจีน โดยนำมาเลียนแบบและไม่ศึกษาให้ลึกซึ้งเสียก่อน อีกทั้งยังยึดมั่นในแนวคิดเลนิน (Leninism) และเหมา (Maoism) มากเกินไปจนทำให้เกิดความผิดพลาดและกลายเป็นความสูญเสียทั้งในระดับบุคคลและระดับครอบครัว

4.4.2 ผลกระทบจากการเมืองและการปกครองต่อบุคคลและครอบครัว

บาดแผลที่ยากจะลบเลือนไปจากความทรงจำของคนในภาคเหนือได้คือ การปฏิรูปที่ดิน แต่สำหรับชาวเวียดนามในภาคใต้ ความทรงจำที่สร้างความเจ็บปวด นั่นคือ การไม่ยอมรับในอำนาจของลัทธิคอมมิวนิสต์ จนกลายเป็นการต่อต้าน ซึ่งผู้ต่อต้านจะถูกจับเข้ารับการอบรม ฝังแนวคิดสังคมนิยมในค่ายอบรม ซึ่งเรียกอย่างน่าฟังว่า “re-education camp” นอกจากนี้ยังเกิดกระแสการหลั่งไหลของผู้อพยพหรือที่เรียกว่า boat people ที่ดำเนินมาตั้งแต่ภายหลังการยึดอำนาจของคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ช่วงปี 1976-1977 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการหนีจากการ “กดขี่” อยู่ส่วนหนึ่ง แม้ว่าในจำนวนผู้อพยพนี้จะมีพวก “ผู้อพยพทางเศรษฐกิจ” ที่แสวงหาชีวิตที่ดีกว่าอยู่ไม่น้อย แต่กับฮุง (Hung) ตัวละครเอกในเรื่อง *Memories of a Pure Spring* แตกต่างจากผู้อพยพคนอื่น ตรงที่เขาไม่ได้ตั้งใจที่จะหนีออกนอกประเทศ เพียงเพราะเขาพบกับคน

รู้จักโดยบังเอิญในระหว่างที่นั้งอยู่ริมทะเล คนรู้จักพร้อมกันคนอีกกลุ่มหนึ่งกำลังหลบหนีจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจลับและกำลังหาทางขึ้นเรือ เพื่ออพยพออกนอกประเทศ สูงไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น แต่ก็ไม่มีทางเลือกเนื่องจากกลุ่มคนอพยพจะฆ่าสูงเพื่อป้องกันไม่ให้เขานำเรื่องไปแจ้งตำรวจ ในขณะที่เดียวกันนั้น ตำรวจกำลังก็กำลังติดตามจับกุมกลุ่มคนเหล่านี้ สูงจึงต้องหนีขึ้นเรือไปกับพวกเขาด้วย แต่โชคร้ายเรือถูกเจ้าหน้าที่สกัดจับได้ สูงถูกจับและถูกลงโทษให้ไปอยู่ในค่ายกักกันในฐานะกบฏที่ทรยศต่อพรรคและประเทศชาติ ในระหว่างนั้น เซียง (Suong) ภรรยาของสูงต้องวิ่งเต้นทุกวิถีทางเพื่อหาทางช่วงเหลือสูง จนกระทั่งเพื่อนสนิทของเขาทั้งสองคน คือ ดาม (Dam) แนะนำให้เซียงร้องเพลงให้ผู้คุมและนักโทษในค่ายกักกันฟัง เพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่คนเหล่านั้น และยังเป็นใบเบิกทางอย่างดีที่จะช่วยให้สูงออกจากค่ายได้เร็วขึ้น

แผนการของดามใช้ได้ผลสูงได้รับการปล่อยตัวให้เป็นอิสระ แต่จิตใจของสูงยังถูกจองจำด้วยความทรงจำอันเลวร้ายในระหว่างที่ถูกคุมขัง เพราะสภาพในค่ายอบรมไม่ต่างอะไรจากคุกที่คุมขังนักโทษชั้นแล้ว ทั้งสภาพที่พัก อาหารการกิน และการอบรมปลูกฝังแนวคิดสังคมนิยมด้วยวิธีการต่างๆ ล้วนส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจของสูงเป็นอย่างมาก

Tears blurred his vision. His heart reared in hate and humiliation. He saw his comrades back in prison, these men linked to him by horrible images. Human shit in the roots of the water spinach. The putrid shrimp sauce, the rusty bowl, the spoons without handles. These weren't just symbols of their wretched existence; they were like props in a play the prisoners were forced to act out.⁴¹

Now that same melody echoed in his head not for the prisoners of Phu Loi, but for himself, for the boat people who had shared that wretched soup of water spinach and human shit: *Never forget, never forget, even after a thousand generations.*⁴²

⁴¹ Duong Thu Huong, *Memories of a Pure Spring*, trans. Ning McPherson (U.S.A : Penguin Books, 2000), p.145.

⁴² Ibid., p.146.

และจากเหตุการณ์นั้นนอกจากจะส่งผลต่อสภาพจิตใจของสูงจนทำให้เขาหมดสิ้นกำลังใจในการต่อสู้แล้ว เขายังกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย และไม่มีแรงบันดาลใจที่จะแต่งเพลงต่อไป ส่งผลให้สูงห่างเหินจากภรรยาและลูกสาวทั้งสองคนคือ ดา ไห่ (Da Hai) กับ เฟือก ฮานห์ (Phuoc Hanh) มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้สูงยังถูกลบชื่อออกจากองค์การบริหารส่วนรัฐ (state organization) ทำให้เขากลายเป็นชนชั้นล่างซึ่งไม่ได้รับสิทธิพื้นฐานใดๆทั้งสิ้น รวมทั้งชื่อของสูงยังอยู่ในบัญชีดำของกรมตำรวจรักษาความปลอดภัยในระดับภูมิภาค ด้วยเหตุนี้สูงจึงไม่อาจสลัดความหวาดกลัวที่ฝังลึกในจิตใจออกได้ สูงจึงพาตัวเองเข้าสู่วังวนของอบายมุขเพื่อหลีกหนีจากความเจ็บปวด ส่งผลให้ชีวิตของเขาและครอบครัวต้องพังทลาย

จากเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นกับสูงและเชื่อง ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง สามารถพิจารณาในด้านผลกระทบทางการเมืองที่มีผลต่อเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันไป เชื่อง คือตัวแทนของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจรัฐในทางมิชอบ ทำให้เธอต้องสูญเสียสามีคือ สูงซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ชาย จากคนที่เคยมีอุดมการณ์และความมุ่งมั่นในการทำงาน กลายเป็นคนอ่อนแอและขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว เนื่องจากสูงถูกทำลายศักดิ์ศรี

ใน *Memories of a Pure Spring* และ *Beyond Illusion* เป็นนวนิยายที่สะท้อนความรู้สึกของผู้เขียนที่ต้องการวิพากษ์วิจารณ์การปิดกั้นเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออกทางวรรณกรรมและศิลปะของเหล่าศิลปิน แม้ว่าในปี 1987 ทางพรรคคอมมิวนิสต์จะเป็นฝ่ายเรียกร้องให้นักเขียนและปัญญาชนหันกลับมาวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ที่รุมเร้าประเทศที่ยากไร้และเสื่อมทรามหลังสงครามโดยอิสระ จะเห็นได้จากสุนทรพจน์ซึ่งกล่าวโดยนายเหงียน วัน ลินห์ เลขาธิการพรรคในขณะนั้น ได้เปิดเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ เพราะก่อนหน้านี้ นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ต่างถูกบังคับให้พูดถึงแต่ความสำเร็จและวีรกรรมอันกล้าหาญของทหาร และห้ามแตะต้องความผิดพลาดหรือความสิ้นหวังของบุคคล แต่ถึงกระนั้นก็ยังถือว่าไม่ได้มีความอิสระในการแสดงความคิดเห็นเกิดขึ้นอย่างแท้จริง เห็นได้จาก เชื่อง ฑู เอื่อง ได้แสดงความคิดเห็นและเรียกร้องให้มีการปฏิรูปประชาธิปไตย ส่งผลให้ผลงานของเธอไม่ได้รับการตีพิมพ์ อีกทั้งเธอยังถูกโดดเดี่ยวจากพรรคและถูกประณามเรื่องการหย่าร้าง การกระทำของเธอจึงเป็นสิ่งที่ทำทนายสังคมนิยมที่มีผู้ชายเป็นใหญ่ ดังนั้นทัศนคติและการต่อสู้ของ เชื่อง ฑู เอื่อง จึงสะท้อนให้เห็นในความกล้าหาญของตัวละครเอก ลินห์ ผู้เด็ดเดี่ยวและไม่ยอมประนีประนอม กับ สูง ชายหนุ่มผู้สูญเสียแรงบันดาลใจในการแต่งเพลงไปให้กับความอยุติธรรม และการหลอกลวงของพรรค

ใน *Beyond Illusion* เรื่อง ทุ เหียง ดีแผ่ผู้ทรยศต่อเพื่อนร่วมงานด้วยการสมคบกับพรรคปราบปรามขบวนการปฏิรูปทางวรรณกรรม ตัวอย่างเด่นชัดคือ เตริน เฟือง (Tran Phuong) นักแต่งเพลงผู้ตลบตะแลง ซึ่งล่องลอยและทรยศผู้หญิงนับไม่ถ้วน อีกทั้งยังใช้การแต่งงานที่ปราศจากความรัก กับเล่ห์เหลี่ยมทางการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและอภิสิทธิ์โดยไม่ละอายแก่ใจ การทรยศคนรักและเพื่อนศิลปินของนักแต่งเพลงผู้มีเสน่ห์จอมปลอมนั้น สะท้อนให้เห็นถึงการหลอกลวงของพรรค และจากนั้นก็ทอดทิ้งคนรุ่นเดียวกับตนไป

Jealousy had bitten Tran Phuong's heart Years later, when he had attained an important position, the party hierachy put him in charge of the repression of a protest movement, *Nhan Van Giai Pham*, that was led by artists like his friends. Once Tran Phuong had accomplished this mission, he went even further by launching a campaign against sympathizers, even those who had vacillated, who risked being converted by the so-called reactionaries. Tran Phuong had personally classified his former composer friend- this frightened, incoherent wih-o-as a suspect "element." Tran Phuong knew the man was innocent, but he couldn't pass up the chance to crush this rival talent. Jealousy had grown roots, sprouted spines, burrowed into his heart. Envy had poured into his blood like poison, killing the memories of their days of struggle whin they wore grass hats and are manioc roots in jungle huts.

After the campaign, Tran Phuong had climbed to the pinnacle of his profession, while this man sank into a bottomless pit of despair, drowning his talent in alcohol.⁴³

ใน *Memories of a Pure Spring* ก็มีทัศนะแบบเดียวกัน เมื่อสูงถูกรองหัวหน้าหน่วยบริการศิลปะวัฒนธรรมกลั่นแกล้ง โดยการถอดเขาออกจากตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มคณะนักแสดง และให้ไปเป็นเจ้าหน้าที่ในสำนักงานศิลปะซึ่งเป็นตำแหน่งที่ต่ำกว่าเดิม สร้างความทุกข์และความ

⁴³ Duong Thu Huong, *Beyond Illusion*. trans. Nina McPherson (New York: Hyperion East, 2002), p.233-234.

เสียใจให้แก่สูงมาก เพราะเขารักและผูกพันกับงานนี้ เมื่อถูกกลั่นแกล้งไม่ให้ได้แสดงความสามารถอีกต่อไป ก็เท่ากับว่าเป็นการลดคุณค่าและศักดิ์ศรีในตัวเขาให้หมดไป ด้วยเหตุนี้สูงจึงไม่สามารถแต่งเพลงต่อไปได้เพราะจิตใจของเขาว่าวุ่น ทุกข์ทนกับสิ่งที่ต้องสูญเสียไป ทำให้สูงกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย ทุกสิ่งทุกอย่างที่เขามองเห็นกลายเป็นสิ่งที่ไม่สวยงามสำหรับเขาอีกต่อไป

Now I have everything, but I have nothing to write about. All my efforts would be a waste. Life under "the new lights" will bring profits to the others, and losses to me.⁴⁴

จากชะตากรรมของสูงได้ชี้ให้ผู้อ่านเห็นว่า สงครามให้แรงบันดาลใจ ในการสร้างผลงาน แต่เมื่อสงครามจบลง แรงบันดาลใจนั้นก็ดับกลายเป็นสิ่งไร้ค่า และเหล่านักปฏิวัติก็ไม่สนใจศิลปินผู้สร้างงานอีกต่อไป อีกทั้งยังสะท้อนความรู้สึกของผู้เขียน ในเรื่องศิลปินกับการสร้างผลงาน เมื่ออยู่ในที่ที่จำกัดเสรีภาพทางความคิด ศิลปินก็ไม่สามารถแสดงออกทางความคิดได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงมีทางเลือกให้อยู่ 2 ทาง คือ ต้องหนีออกไปกับเผชิญหน้าสู้กับปัญหา ซึ่งในกรณีของ เชื่อง หู เอื่อง เธอเลือกที่จะยืนหยัดสู้ต่อไปในประเทศนี้ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

ผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังสงครามเวียดนามคือ ความยากจนอย่างรุนแรงและการทุจริตที่เกิดขึ้นทั่วทุกแห่ง เศรษฐกิจเวียดนามพังทลาย และการลดอัตราแลกเปลี่ยนเงินก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าตกใจ ในขณะที่เศรษฐกิจตกต่ำเช่นนี้ การติดสนบนและการลักลอบนำสินค้าโดยไม่ต้องเสียภาษีมีมากขึ้น ในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำเกิดการขาดแคลนอาหาร ยาโรครักษาโรค และสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นนั้น กลับเกิดสิทธิพิเศษให้แก่สมาชิกชั้นสูงของพรรค ซึ่ง เชื่อง หู เอื่อง แสดงให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบของบุคคลเหล่านี้ อย่างเช่น ผู้อำนวยการตลาดสดและผลไม้ของรัฐ ใน *Beyond Illusion* ที่มีนิสัยอ้างหลักการและอุดมการณ์ของพรรค แต่ในทางตรงกันข้ามกลับทำความผิดเสียเองด้วยข้อหาข้อโกง นำสินค้าไปขายในตลาดมืด แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของเชื่อง หู เอื่องที่ต้องการวิพากษ์วิจารณ์ เสียดสีความประพฤติของเจ้าหน้าที่รัฐ นอกจากนี้เชื่อง หู เอื่องยังกล่าวถึงการแทรกแซงของเจ้าหน้าที่รัฐในการกำหนดครอบครัวตัวอย่างของสังคม ดังเช่น ในตอนที่ผู้อำนวยการตลาดสดคนนี้ได้เข้ามาพบครูใหญ่ ซึ่งเป็นหัวหน้าของ

⁴⁴ Duong Thu Huong, *Memories of a Pure Spring*, trans. Nina McPherson (U.S.A : Penguin Books, 2000), p.95.

ลินน์ เพื่อแสดงความไม่พอใจที่ลินน์มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมและขัดต่ออุดมการณ์อันดีงามของพรรคที่ต้องการให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกัน อีกทั้งยังต้องการให้ลินน์ประพฤติตนตามแบบอย่างของผู้หญิงที่ดี ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม ทำให้ครูใหญ่จำเป็นต้องย้ายลินน์ไปทำงานที่ห้องสมุดแทน เพื่อลดกระแสความกดดันจากภายนอก และเพื่อปกป้องชื่อเสียงของโรงเรียน

จากตัวอย่างที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่ชาวเวียดนามกำลังเผชิญอยู่กับความกดดันที่มีถึง 2 ด้าน ระหว่างอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ที่ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม กับความเป็นจริงของชีวิต ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ผ่านบุคลิกของตัวละครในนวนิยายของ เชื่อง ฑู เอื่อง คือ ภาวะจิตมีอาการหวาดระแวงจากการถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ (paranoid) อย่างเช่น พฤติกรรมของสูง ใน *Memories of a Pure Spring* ความเจ้าเล่ห์ไม่ตรงไปตรงมา (deviousness) ของอาจิ้นห์ ใน *Paradise of the Blind* และ เตรีน เฟื่อง ใน *Beyond Illusion* และการถูกลบหลู่จนทำให้ได้รับความอับอาย (humiliation) ในครอบครัวของป้าเต็ม จากเรื่อง *Paradise of the Blind* และหั่ง ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้หญิงชาวเวียดนามที่ต้องเผชิญกับกระแสความศรัทธาในลัทธิขงจื้อของสังคมที่มีผู้ชายเป็นใหญ่ (patriarchy) จนทำให้เธอรู้สึกขัดแย้ง ไม่เป็นตัวของเธอเอง เป็นการแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้เขียนที่ไม่ต้องการให้สังคมยึดมั่นในจารีตประเพณีมากเกินไป จนทำให้คนในครอบครัวไม่มีอิสระพอในการเลือกทางชีวิตของตัวเอง อย่างไรก็ตามหลังจากสงครามเวียดนามสิ้นสุดลง ความเชื่อในลัทธิขงจื้อก็ยังมีอิทธิพลต่อสังคมเวียดนาม โดยผู้หญิงยังคงมีบทบาทน้อยกว่าผู้ชาย

จากทั้งหมดที่กล่าวมา อาจสรุปได้ว่า ความโหดร้ายของสงคราม ที่ เชื่อง ฑู เอื่อง นำเสนอนั้น เป็นสิ่งที่กระทบต่อชีวิตและจิตใจมนุษย์อย่างมาก สงครามก่อให้เกิดการสูญเสียตัวตน และบุคคลอันเป็นที่รัก อีกทั้ง เชื่อง ฑู เอื่อง ยังประณามความไร้สาระของสงคราม ที่ทำให้สูญเสียช่วงเวลาในวัยเยาว์ และเวลาที่ได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุข นอกจากนี้ เชื่อง ฑู เอื่อง ยังวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่พรรค ซึ่งใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งยังขาดความเข้าใจในหลักการและอุดมการณ์สังคมนิยม จนนำไปสู่การแทรกแซงรูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคล ไปจนถึงการทำลายความสัมพันธ์ภายในครอบครัว